

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τέταρτος

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ
1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἰτησίου.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

2 Ὀκτωβρίου 1877

ΤΟ ΟΡΩΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΟΡΩΜΕΝΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ F. BASTIAT]

Συνίξιμα· ἐδί σελ. 609.

II. ΑΠΟΛΥΣΙΣ ΣΤΡΑΤΟΥ.

Οἱ λαοὶ εἶναι καθὼς τὰ ἄτομα. Ὅταν τὸ ἄτομον θέλῃ ν' ἀπολαύσῃ τι, συλλογίζεται ἂν ἡ ἐκ τῆς ἀπολαύσεως ἡδονὴ εἶναι ἀξία τῆς δαπάνης. Τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν τοῦ ἔθνους εἶναι ἡ ἀσφάλεια. Ἄν, χάριν τῆς ἀσφαλείας, ἀνάγκη νὰ ὀπλισθῶσιν ἑκατοντακισχίλιοι ἄνδρες, καὶ πρὸς τοῦτο νὰ δαπανηθῶσιν ἑκατὸν ἑκατομμύρια, δὲν ἀντιλέγω. Εἶναι ἀπόλαυσις ἀποκτωμένη διὰ τῆς θυσίας τῶν ἑκατομμυρίων.

Προτάσσω ταῦτα ἵνα ἐννοηθῇ καλῶς ἡ θέσις τοῦ ζητήματος.

Προτείνει βουλευτὴς τις ν' ἀπολυθῶσιν ἑκατοντακισχίλιοι ἄνδρες πρὸς ἀνακούφισιν τῶν φορολογουμένων καθ' ἑκατὸν ἑκατομμύρια.

Ἄν ἡ ἀπάντησις περιορισθῇ εἰς τὸ ὅτι οἱ ἑκατοντακισχίλιοι οὗτοι ἄνδρες καὶ τὰ ἑκατὸν ἑκατομμύρια εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀσφάλειαν, εἶναι θυσία ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ Γαλλία ἤθελε σπαραχθῇ ὑπὸ τῶν κομμάτων, ἡ γείνη ἔρμαιον τῶν ξένων, τὸ ἐπιχείρημα εἶναι ἄριστον. Ἐνδέχεται νὰ ᾔῃαι ἀληθὲς ἢ ψευδές, ἀλλὰ θεωρητικῶς δὲν εἶναι οἰκονομικὴ αἵρεσις. Γίνεται ὅμως αἰρετικόν, ἅμα τι, θεωρήσῃ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν θυσίαν ὡς κέρδος, λόγῳ ὅτι παρέχει τινὰ ὠφέλειαν.

Δὲν ἀμφιβάλλω δὲ ὅτι, πρὶν ἢ ὁ εἰσηγητὴς τῆς προτάσεως κατέλθῃ ἀπὸ τοῦ βήματος, ῥήτωρ ἄλλος θὰ ὀρμήσῃ λέγων· «Ν' ἀπολυθῶσιν ἑκατοντακισχίλιοι ἄνδρες! Ἐσκέφθης ὅτε υπέβαλες τὴν πρότασιν; Τί θὰ γείνωσι; Πῶς θὰ ζήσωσι; Θὰ εἰπῇς ὅτι διὰ τῆς ἐργασίας; Ἄλλ' ἀγνοεῖς ὅτι πανταχοῦ εἶναι σπάνις ἐργασίας, ὅτι οἱ ἐργάται πανταχοῦ ὑπερπλεονάζουσι; Θέλεις νὰ ῥίψῃς τοσοῦτους ἄνδρας εἰς τὴν ἀγορὰν ἵνα αὐξήσωσι τὸν διαγωνισμὸν καὶ ὑποτιμηθῶσι τὰ ἡμερομίσθια; Ὅτε μάλιστα εἶναι τόσον δύσκολον νὰ κερδαίνῃ ὁ ἐργάτης τὸν πενιχρὸν ἄρτον του, δὲν εἶναι εὐτύχημα ὅτι τὸ Κράτος τρέφει τοὺς ἑκατοντακισχιλίους τούτους ἄνδρας; Πρόσθεες ὅτι ὁ στρατὸς ἀναλίσκει οἶνον, ἐνδύματα, ὅπλα, ὅτι οὕτως ὑποβάλλει τὴν ἐνέργειαν ἐν τοῖς βιομηχανικοῖς καταστήμασιν, ὅτι ἐπὶ τέλους εἶναι

αὐτὴ ἡ Πρόνοια τῶν ἀπειραριθμῶν προμηθευτῶν τῶν πραγμάτων τούτων. Δὲν φρίττεις ἀναλογιζόμενος τὸ στάσιμον τῆς ἀπείρου ταύτης βιομηχανικῆς κινήσεως;» Συμπεραίνει λοιπὸν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν ἑκατοντακισχιλίων ἀνδρῶν οὐχὶ δι' ἀνάγκην ὑπηρεσίας, ἀλλὰ δι' οἰκονομικοὺς λόγους. Τοὺς λόγους τούτους προτίθεμαι ν' ἀναιρέσω.

Ἐκατοντακισχίλιοι ἄνδρες, χάριν τῶν ὁποίων πληρόνουν οἱ φορολογούμενοι ἑκατὸν ἑκατομμύρια, ζῶσιν αὐτοὶ καὶ δι' αὐτῶν οἱ προμηθευταὶ τῶν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ. Τὸ ὀρώμενον.

Ἐκατὸν ὅμως ἑκατομμύρια, ἐξερχόμενα ἐκ τῶν θυλακίων τῶν φορολογουμένων, δὲν συντελοῦσι πλέον αὐτὰ εἰς τὴν συντήρησιν τῶν φορολογουμένων αὐτῶν καὶ τῶν προμηθευτῶν των. Τὸ μὴ ὀρώμενον. Ὑπολόγισον ὅπως θέλῃς, καὶ εἰπέ μοι τίς ἡ ὠφέλεια τῆς κοινωνίας.

Ἄλλ' ἐγὼ δύναμαι νὰ σοὶ εἰπῶ τίς ἡ βλάβη. Πρὸς ἀπλοποίησιν δὲ, ἀντὶ νὰ λέγωμεν ἑκατοντακισχιλίους ἄνδρας καὶ ἑκατὸν ἑκατομμύρια, ἄς λέγωμεν ἕνα ἄνδρα καὶ χίλια φράγκα.

Ἐν τῷ χωρίῳ Α οἱ ἐπὶ τῆς στρατολογίας ἀπάγουσι τὸν ἕνα τοῦτον ἄνδρα. Οἱ εἰσπράκτορες καὶ αὐτοὶ εἰσπράττουσι τὰ χίλια φράγκα. Ὁ νεοσύλλεκτος καὶ τὰ χίλια φράγκα μεταφέρονται εἰς Βελφὸρ, ἐνθα ὁ νεοσύλλεκτος θὰ ζήσῃ διὰ τῶν χιλίων φράγκων ἕν ἔτος, μηδὲν ἐργαζόμενος. Ἄν βλέπῃς εἰς Βελφὸρ μόνον, ἔχεις ἀπειράκις δίκαιον, κρίνων τὸ μέτρον ὠφελιμώτατον. Ἄλλ' ἂν στρέψῃς τὰ βλέμματά σου πρὸς τὸ χωρίον Α, θὰ κρίνῃς ἄλλως. Ἄν δὲν τυφλώτῃς θὰ εἴδῃς ὅτι τὸ χωρίον ἀπώλεσεν ἕνα ἐργάτην καὶ τὰ χίλια φράγκα, δι' ὧν ἤθελε πληρωθῇ ἡ ἐργασία αὐτοῦ. Ἀπώλεσε προσέτι καὶ τὴν πρὸς ἐργασίαν ἐνέργειαν, ἥτις ἤθελε διεγεροθῇ περὶ αὐτὸν ἐκ τῆς δαπάνης τῶν χιλίων φράγκων.

Κατὰ πρῶτον φαίνεται, ὅτι ὑπάρχει συμψηφισμός. Ὅ,τι ἠδύνατο νὰ γείνῃ ἐν τῷ χωρίῳ, γίνεται ἐν Βελφὸρ. Ἐτελείωσε.—Ὅχι· ἰδοὺ δὲ εἰς τί συνίσταται ἡ βλάβη. Ἐν τῷ χωρίῳ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔσκαπτε καὶ ἐκαλλιέργει τὴν γῆν, ἦτον ἐργάτης ἐν Βελφὸρ ὅμως γυμνάζεται «κεφαλὴν ἐπὶ δεξιᾷ, κεφαλὴν ἐπ' ἀριστερᾷ», εἶναι στρατιώτης. Τὸ ἀργύριον καὶ ἡ κυκλοφορία εἰ-

ΔΗΜΩΔΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

I

Ἡ Μασσαλιωτικὴ θούριος (La Marseillaise).

Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1792 στρατοὶ ἐχθρικοὶ, δὴλοῦμενοι ὑπὸ τοῦ μονάρχου τῆς Αὐστρίας, ἐστρατοπέδευον παρὰ τὸν Ῥήνον, ἑτοιμοὶ ὅπως εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ καταπνίξωσιν ἐν αἵματι τὴν ἀρτιγενῆ ἐπανάστασιν. Ὁ δὲ πρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐν μέσῳ κατανυκτικῆς σιγῆς διεκήρυξεν ὅτι ἡ πατρίς κινδυνεύει.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐποικήθη ὁ μασσαλιωτικὸς θούριος. Ὁ Rouget de l'Isle, νέος ἀξιοματικὸς τοῦ μηχανικοῦ, συνέθεσε καὶ ποιῆσιν καὶ μουσικὴν ἐν στιγμῇ παραφορᾶς φλογεροῦ ἐνθουσιασμοῦ εἰς βραχύτατον διάστημα, ἐν μέσῳ συμποσίου ὅπερ ἐδίδετο ὑπὸ τοῦ δημάρχου τοῦ Στρασβούργου, τῆς πόλεως «ἐν ᾗ ὁ κρότος τῶν ὀργάνων τῆς μάχης ἀκαταπαύστως ἐμὶ γινέτο μὲ τὸν κρότον τῶν ὀργάνων τῶν ἐορτῶν.»

Μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀνταξίου τῆς ὑποθέσεως ὁ Alexandre Dumas διηγείται τὴν ἱστορίαν τοῦ Μασσαλιωτικοῦ θουρίου, καὶ τὴν διήγησιν ταύτην παραθέτομεν ἐνταῦθα διότι εἶναι ἡ εὐγλωττοτέρα περιγραφή τῆς γενέσεως τοῦ ἔσματος, εἰς ᾗ τοσαύτης νίκης ὀφείλει ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις.

Ἰδοὺ ἡ διήγησις τοῦ Dumas.

—Τίς θὰ ἦτον ὁ νεώτερος Τυρταῖος ὅστις θὰ ἔρριπτεν ἐν μέσῳ τοῦ καπνοῦ τῶν κανονίων, τοῦ συριγμοῦ τῶν σφαϊρῶν καὶ τῶν βομβῶν, τὸν ὕμνον τῆς Γαλλίας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ;

Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ὁ ἐνθουσιῶν καὶ φιλόπατρις Ρουζὲ Δελίλ ἀπεκρίθη Ἐγώ!

Καὶ ὥρμησεν ἐκτὸς τῆς αἰθούσης.

Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν, καθ' ἣν οὔτε κἄν ἀνησύχησαν διὰ τὴν ἀπουσίαν του, ὅλα ἐγένοντο, λέξεις καὶ μουσικὴ ὅλα ἐχύθησαν ἐντὸς τύπου, ὅπως χύνεται τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ.

Ἀρθρ. 1. Πᾶς ὑγιὴς πολίτης, ἄνευ ἐξαιρέσεως, διαμένει ὑπὸ τὰς σημαίας τέσσαρα ἔτη, ἀπὸ τοῦ 21 ἕως τοῦ 25 ἔτους τῆς ἡλικίας, ἵνα ἐκπαιδευθῇ στρατιωτικῶς.

—Ἰδοὺ ὡραία οἰκονομία! Ἀπολύετε 400,000 στρατιωτῶν καὶ μορφόνετε 10 ἑκατομμύρια.

Ἀρθρ. 2. Ἀπαλλάσσεται ὁμῶς ὁ κατὰ τὸ 21 τῆς ἡλικίας ἔτος δυνάμενος ν' ἀποδείξῃ ὅτι γινώσκει ἐντελῶς τὰ γυμνάσια τοῦ λόγου.

—Ὅποτον τέλος! Πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τετραετοῦς ὑπηρεσίας θὰ ἐγερθῇ σφοδρὰ ἀμίλλα μεταξὺ τῆς νεολαίας νὰ μάθωσι τὰ στρατιωτικὰ γυμνάσια.

—Παράδοξος ἰδέα!—Παντάσῃ. Χωρὶς νὰ εἴρῃ εἰς τὴν ὀλίφην τὰς οἰκογενεάς, χωρὶς νὰ προσβάλῃ τὴν ἰσότητά, ἀσφαλίζει τῇ πατρίδι, ἀπλούστατα καὶ οἰκονομικώτατα, 10 ἑκατομμύρια πολεμιστῶν, ἱκανῶν ν' ἀντιταχθῶσιν εἰς τοὺς ἠνωμένους ὅλου τοῦ κόσμου διαρκεῖς στρατοὺς.

Ὁργανισμὸς τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης ἄνευ προσβολῆς τῆς ἰσότητος, ἐλάττωσις τῶν ἐξόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀφαίρεσις τοῦ πλείστου μέρους τῶν αἰτίων τῆς συγκρούσεως, ἐγκαταλειπομένης τῆς ἰδέας τῆς ὑπεροχῆς καὶ τῆς κατακτήσεως καὶ συναπτομένων διεικνῶν σχέσεων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δικαιοσύνης, τοῦτο ἦν ἐν ὀλίγοις τὸ ἰδανικὸν τοῦ συγγραφέως.

ναὶ τὰ αὐτὰ κατ' ἀμφοτέρους τὰς περιπτώσεις. Ἀλλὰ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἔχομεν τριακοσίων ἡμερῶν ἐργασίαν παραγωγικὴν, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν τριακοσίων ἡμερῶν ἐργασίαν μὴ παραγωγικὴν. Ὑποθέτω δὲ πάντοτε ὅτι μέρος τοῦ στρατοῦ δὲν εἶναι ἀπαραίτητον εἰς τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν· ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἐξ ἐναντίας ὑποθέσεως δὲν συνάγῃ τὸ αὐτὸ πόρισμα, διότι ἡ κοινὴ ἀσφάλεια εἶναι ὅρος πάσης ἐργασίας.

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὴν ἀπόλυσιν τοῦ στρατοῦ. Προβάλλεις τὴν αὐξήσιν τῶν ἐργατῶν καθ' ἐκατοντακισχιλίους, τὸν ἐκ τούτου ἐπιτεινόμενον διχασμὸν καὶ τὴν ἐκ τούτου ὑποτίμησιν τῶν ἡμερομισθίων. Αὐτὸ τὸ βλέπεις.

Ἀλλ' ἰδοὺ καὶ τί δὲν βλέπεις. Δὲν βλέπεις ὅτι διὰ τῆς ἀπολύσεως τῶν ἐκατοντακισχιλίων στρατιωτῶν δὲν καθιστάνεις ἄχρηστα τὰ ἑκατὸν ἑκατομμύρια, ἀλλὰ τ' ἀποδίδεις εἰς τοὺς φορολογουμένους. Δὲν βλέπεις ὅτι ῥίπτων διὰ τῆς ἀπολύσεως τοὺς ἐκατοντακισχιλίους ἐργάτας εἰς τὴν ἀγορὰν, ῥίπτεις συγχρόνως καὶ τὰ ἑκατὸν ἑκατομμύρια, δι' ὧν θέλει πληρωθῇ ἡ ἐργασία τῶν ὅτι οὕτως ἡ αὐξήσις τῆς προσφορᾶς τῶν βραχιόνων αὐξάνει καθ' ἕσον μέτρον πρὸς τὴν τῆς ζήτησεως, ὥστε τῶν ἡμερομισθίων ἡ ὑποτίμησις εἶναι φανταστική. Δὲν βλέπεις ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἀπολύσεως καὶ μετ' αὐτὴν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Κράτει ἑκατὸν ἑκατομμύρια, ἀντίστοιχα εἰς ἐκατοντακισχιλίους ἀνθρώπους, μὲ τὴν διαφορὰν μόνον ταύτην ὅτι πρὸ τῆς ἀπολύσεως μὲν τὰ ἑκατομμύρια ἐκείνα δίδονται εἰς ἀνθρώπους ἀργοὺς, μετ' αὐτὴν δὲ εἰς ἐργαζομένους. Τέλος πάντων δὲν βλέπεις ὅτι, ὅταν ὁ φορολογούμενος διδῇ τὸ ἀργύριον εἴτε εἰς τὸν στρατιώτην, χωρὶς νὰ λάβῃ τι εἰς ἀντάλλαγμα, εἴτε εἰς τὸν ἐργάτην, ἵνα λάβῃ τὸ ἀντίτιμον, ἡ μὲν κυκλοφορία τοῦ ἀργυρίου εἶναι κατ' ἀμφοτέρους τὰς περιπτώσεις ἡ αὐτὴ, ἀλλὰ κατὰ τὴν δευτέραν περιπτώσιν ὁ φορολογούμενος λαμβάνει ἀντάλλαγμα τοῦ χρήματός του, ἐν ᾧ κατὰ τὴν πρώτην ὄχι.

Λοιπὸν τὸ πόρισμα. Ἀπώλεια διὰ τὸ ἔθνος.

Τὸ πόρισμα ὅπερ πολεμῶ δὲν δύναται νὰ ὑποστῇ τὴν βάσανον τῆς ἀναλογίας, τὴν λυδίαν ταύτην λίθον πάσης ἀρχῆς. Ἄν, μετὰ δικαίαν ἐκτίμησιν ὅλων τῶν συμφερόντων, ἐξάγῃται ὅτι εἶναι ἐθνικὴ ὠφέλεια ἡ αὐξήσις τοῦ στρατοῦ, διατί νὰ μὴ στρατολογήται ὅλος ὁ ἀνδρικός πληθυσμὸς τοῦ τόπου;

Ἐπιτελὴ συνέχισι.

I. B.

1. Ὁ συγγραφεὺς συλλογίζεται ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἄλλοι, ἐπὶ τῇ βίσει τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας. Ἀλλ' ἰδοὺ πῶς διετύπωσεν ἄλλοτε τὴν γνώμην του ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πολιτικῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης.

«Πᾶς πολίτης ὀφείλει νὰ γινώσκῃ δύο τινὰ νὰ πορίζῃται τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ νὰ ὑπερασπίζεται τὴν πατρίδα του. Πρὸς τὴν ἐθνικὴν δὲ ἄμυναν ἀρκεῖ, κατ' ἐμὲ, νόμος ἐκ τῶν ἐξῆς δύο ἄρθρων συγκεκμημένος.

Formons nos bataillons :
Marchons, marchons, qu'un sang impur abreuve
[nos sillons.]

«Πυκνώσατε τὰς φάλαγγάς σας! Βαδίσωμεν, βαδίσωμεν» αἶμα ἀκάθαρτον ἄς ποτίσῃ τὴν γῆν μας!»

Ἐπειτα ἐξηκολούθησεν ἐν μέσῳ αὐξάνοντος ἐνθουσιασμοῦ.

Quoi! des cohortes d'étrangères,
Feraient la loi dans nos foyers!
Quoi! ces phalanges mercenaires
Terrasseraient nos fiers guerriers!
Grand Dieu! par des mains enchainées,
Nos fronts sous le joug se ploieraient!
Be vils despotes deviendraient
Les moteurs de nos destinées!

«Πῶς! τὰ ξένα ταῦτα στῖφον θὰ ἐπιβάλλωσι νόμον εἰς τὰς ἐστίμας; Πῶς! αἱ μισθωταὶ αὐταὶ φάλαγγες θὰ καταβάλωσι τοὺς ὑπερηφάνους πολεμιστάς μας; Μέγιστε Θεέ! διὰ χειρῶν ἀλυσσοδέτων τὰ μέτωπά μας θὰ καμφθῶσιν ὑπὸ τὸν ζυγόν! Ποταποὶ δεσπότης θὰ γίνωσι κύριοι τῆς εἰμαρμένης μας!»

Ἐκτὸν στήθη πνευστιῶντα περιέμενον τὴν ἐπανάληψιν, καὶ πρὶν τελειώσῃ ὁ τελευταῖος στίχος ἀνέκραζαν.

—Ὁχι! ὄχι! ὄχι!

Ἐπειτα ὁ θεὸς χορὸς ἀντήχησε μετὰ παραφορᾶς.

Aux armes, citoyens! formons nos bataillons :
Marchons, marchons, qu'un sang impur abreuve
[nos sillons.]

«Συμπολῖται εἰς τὰ ὅπλα! πυκνώσατε τὰς φάλαγγάς σας! Βαδίσωμεν, βαδίσωμεν» αἶμα ἀκάθαρτον ἄς ποτίσῃ τὴν γῆν μας!»

Τὴν φορὰν ταύτην τοιαύτη φρικίασις διέτρεξε τοὺς ἀκροατὰς, ὥστε αὐτοὶ ὁ Ρουζὲ Δελίλ ἠναγκάσθη νὰ ἀπαιτήσῃ σιωπὴν ὅπως δυνήθῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν τετάρτην στροφὴν του.

Ἡκοάσθησαν πυρετωδῶς.

Ἡ ἀγανακτοῦσα φωνὴ ἐγένετο ἀπειλητικὴ.

Tremblez, tyrans! et vous, perfides,
L'opprobre de tous les partis,
Tremblez! vos projets parricides
Vont enfin recevoir leur prix.
Tout est soldat pour vous combattre :
S'ils tombent nos jeunes héros,
La terre en produit de nouveaux
Contre vous tout prêts à se battre...

«Τρέμετε, τύραννοι, καὶ σεῖς ἄπιστοι, τὸ αἷσχος ὅλων τῶν κομμάτων! Τρέμετε! τὰ πατροκτόνα σχέδιά σας μέλλουν τέλος νὰ πληρωθῶσι. Τὸ πᾶν εἶναι στρατιώτης διὰ νὰ σᾶς πολεμήσῃ. Ἐάν πέσωσιν οἱ νεαροὶ ἡρώες μας, ἡ γῆ παράγει ἄλλους ἐτοιμοὺς νὰ πολεμήσωσι καθ' ὑμῶν.»

—Ναί! ναί! ἔκραζαν ὅλοι αἱ φωναί.

Καὶ οἱ πατέρες ὤθησαν ἐμπρὸς τοὺς υἱοὺς οἵτινες ἠδύναντο νὰ περιπατῶσι, καὶ αἱ μητέ-

Ὁ Ρουζὲ Δελίλ ἐπέστρεψε μὲ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἐξῆρμένους εἰς τὰ ὀπίσω, μὲ τὸ μέτωπον κεκαλυμμένον ὑπὸ ἰδρώτος, πνευστιῶν ἐκ τῆς πάλης ἣν ὑπέστη μετὰ δύο οὐρανίων ἀδελφῶν, τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως.

—Ἀκούσατε! εἶπεν, ἀκούσατε ὅλοι!

Ὁ νεανίας ἦτο βέβαιος περὶ τῆς μούσης του.

Εἰς τὴν φωνὴν του ὅλοι ἐστράφησαν, οἱ μὲν κρατοῦντες τὸ ποτήριον εἰς τὴν χεῖρα, οἱ δὲ κρατοῦντες τὴν φρίσσουσαν χεῖρα τοῦ γείτονός των.

Ὁ Ρουζὲ Δελίλ ἤρχισεν:

Allons, enfants de la patrie!
Le jour de gloire est arrivé.
Contre nous de la tyrannie
S'étendard sanglant est levé (bis).
Entendez-vous dans les campagnes
Mugir ces féroces soldats?
Ils viennent, jusque dans nos bras,
Egorger nos fils, nos compagnes!...

Aux armes, citoyens! formez vos bataillons :
Marchez (bis), qu'un sang impur abreuve nos sillons.

«Ἐμπρὸς, τέκνα τῆς πατρίδος, ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα τῆς δόξης! ἡ αἵματηρὰ σημαία τῆς τυραννίας ὑψώθη καθ' ὑμῶν. Ἀκούετε εἰς τὰς πεδιάδας μας τοὺς ἀγρίους αὐτοὺς στρατιώτας μυκωμένους; Ἐρχονται καὶ εἰς αὐτάς τὰς ἀγκάλας μας νὰ σφάζωσι τοὺς υἱοὺς μας, τὰς συζύγους μας! Συμπολῖται εἰς τὰ ὅπλα! πυκνώσατε τὰς φάλαγγάς σας! Βαδίσωμεν, βαδίσωμεν» αἶμα ἀκάθαρτον ἄς ποτίσῃ τὴν γῆν μας!»

Εἰς τὴν πρώτην ταύτην στροφὴν, ἡλεκτρικὴ φρικίασις διέτρεξεν ὅλην τὴν δολιχὴν.

Δύο ἢ τρεῖς ἐνθουσιῶδες κραυγαὶ ἐξερράγησαν· ἀλλ' ἀμέσως φωναὶ ἄπληστοι νὰ ἀκούσωσι τὰς ἄλλας στροφὰς ἔκραζαν.

—Σιωπὴ! σιωπὴ! ἀκούσατε!

Ὁ Ρουζὲ ἐξηκολούθησε μετὰ χειρονομίας ἐκφραζούσης βαθεῖαν ἀγανάκτησιν.

Que veut cette horde d'esclaves,
De traitres de rois conjurés?
Pour qui ces ignobles entraves,
Ees fers dès longtemps préparés?
Français! pour nous, ah! quel outrage!
Quels transports il doit exciter!
C'est nous qu'on ose méditer
De rendre à l'antique esclavage!

Aux armes, citoyens!...

«Τί θέλει ἡ ὄρδῃ αὕτη τῶν δούλων, τῶν προδοτῶν, τῶν συνωμοτῶν βασιλέων; Διὰ ποίους τὰ ἄτιμα ταῦτα ἐμπόδια, τὰ πρὸ πολλοῦ ἐτοιμασθέντα ταῦτα σίδερα; Γάλλοι! δι' ἡμᾶς! ἅ! ποῖα ὕβρις! Ποῖας παραφορᾶς μέλλει νὰ διεγείρῃ; Ἡμᾶς τολμῶσι νὰ σκέπτωνται πῶς νὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν δουλείαν! Συμπολῖται εἰς τὰ ὅπλα!...»

Τὴν φορὰν ταύτην ὁ Ρουζὲ Δελίλ δὲν ἔλαβεν ἀνάγκην νὰ προσκαλέσῃ τὸν χορόν· μία μόνη κραυγὴ ὥρμησεν ἀπὸ ὅλα τὰ στήθη.

ρες ὑψώσαν εἰς τὸν ἀέρα ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐβάσταζον ἀκόμη εἰς τὰς ἀγκάλας των.

Τότε ὁ Ρουζὲ Δελίλ παρετήρησεν ὅτι ἔλειπεν ἀκόμη μία στροφή· τὸ ἄσμα τῶν παιδίων· χορὸς θεῶς τοῦ μέλλοντος θέρους, τοῦ βλαστάνοντος σπόρου· ἐνῷ δὲ οἱ συμπόται ἐπανελάμβανον ἐν παραφορᾷ τὴν τρομερὰν ἐπωδὴν, ἀφῆκε τὴν κεφαλὴν του νὰ πέσῃ μεταξὺ τῶν χειρῶν του· ἔπειτα, ἐν μέσῳ τοῦ θορύβου, τοῦ ἀλαλαγμοῦ, τῶν ἐπευφημήσεων, αὐτοσχεδίασε τὴν ἀκόλουθον στροφήν·

Nous entrerons dans la carrière
Quand nos aînés n'y seront plus;
Nous y trouverons leur poussière
Et la trace de leurs vertus!
Bien moins jaloux de leur survivre,
Que de partager leur cercueil
Nous aurons le sublime orgueil
De les venger ou de les suivre....

«Θὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὸ στάδιον ὅταν δὲν ὑπάρχωσι πλέον οἱ πρεσβύτεροι ἡμῶν· θὰ ἐπανεύρωμεν τὴν κόνιν των καὶ τὰ ἔχνη τῶν ἀρετῶν των. Πλειότερον ποθοῦντες νὰ συμμερισθῶμεν τὸν τάφον των παρὰ νὰ ἐπιζήσωμεν, θὰ ἔχωμεν τὴν θείαν ὑπερφάνειαν ὅτι τοὺς ἐξεδίκησαμεν ἢ τοὺς ἠκολουθήσαμεν!»

Καὶ διὰ μέσου τῶν πνιγμένων ὀλολυγμῶν τῶν μητέρων, τῶν ἐνθουσιωδῶν ἤχων τῶν πατέρων, ἠκούσθησαν αἱ καθαφαί φωναὶ τῶν παιδίων ψάλλουσαι ἐν χορῷ·

Aux armes, citoyens! formons nos bataillons:
Marchons, marchons, qu'un sang impur abreuve
[nos sillons.]

«Συμπολῖται, εἰς τὰ ὅπλα! σχηματίσατε τὰς φάλαγγάς σας. Βαδίζωμεν, βαδίζωμεν· αἶμα ἀκάθαρτον ἄς ποτίσῃ τὴν γῆν μας!»

— «ὦ! ἀλλὰ, ἐπιθύρῃσεν εἰς τῶν συμποτῶν, δὲν ὑπάρχει συγγνώμη κατ' ἐκείνων οὔτινες ἐπλανήθησαν μόνον;

— Περιμένετε, περιμένετε, ἔκραξεν ὁ Ρουζὲ Δελίλ, καὶ θὰ ἰδῆτε ὅτι ἡ καρδία μου δὲν εἶναι ἀξία τῆς ἐπιπλήξεως ταύτης.

Καὶ μετὰ φωνῆς πλήρους συγκινήσεως ἔψαλλε τὴν ἀγίαν ταύτην στροφήν, ἐν ᾗ ἐνυπάρχει ὀλόκληρος ἡ ψυχὴ τῆς Γαλλίας· φιλόανθρωπος, μεγάλη, γενναία, καὶ ἐν τῇ ὁργῇ αὐτῆς πλανωμένη, διὰ τῶν πτερύγων τῆς εὐσπλαγχνίας, ὑπεράνω τῆς ὁργῆς τῆς.

Français! en guerriers magnanimes,
Portez ou retenez vos coups:
Épargnez ces tristes victimes
A regret s'armant contre nous.

«Γάλλοι! ὡς μεγαλόψυχοι μαχηταὶ κτυπᾶτε ἢ κρατεῖτε τὰ κτυπήματά σας· φεισθῆτε τῶν ἀθλίων ἐκείνων θυμάτων τῶν ἀκουσίως ὀπλισθέντων καθ' ὑμῶν...»

Αἱ χειροκροτήσεις διέκοψαν τὸν ψάλτην.

— «ὦ! ναί! ἔκραξαν πανταχόθεν· ἔλεος,

συγγνώμη διὰ τοὺς ἀποπλανηθέντας ἀδελφούς μας, διὰ τοὺς δούλους ἀδελφούς μας, διὰ τοὺς ἀδελφούς τοὺς ὁποίους ἐξοτρύνουσι καθ' ἡμῶν μετὰ τὴν μάστιγα καὶ μετὰ τὴν λόγχην!

— Ναί, ἐπανέλαβεν ὁ Ρουζὲ Δελίλ, συγγνώμην καὶ ἔλεος δι' αὐτούς.

Mais le despote sanguinaire,
Mais les complices de Bouillé,
Tous ces tigres qui, sans pitié,
Déchirent le sein de leur mère!...

Aux armes, citoyens! formez vos bataillons.

«Ἀλλὰ κατὰ τῶν αἱμοχαρῶν ἐκείνων δεσποτῶν, ἀλλὰ κατὰ τῶν συνενόχων τοῦ Βουλλιέ, κατὰ τῶν ἀνισῶν τούτων τίγρεων τῶν σχιζόντων τὸν κόλπον τῆς μητρός των! εἰς τὰ ὅπλα, συμπολῖται! πυκνώσατε τὰς φάλαγγάς σας!»

— Ναί, ἔκραζαν ὅλοι αἱ φωναί, κατὰ τούτων, Marchons, marchons, qu'un sang impur abreuve [nos sillons.]

«Βαδίζωμεν, βαδίζωμεν· ἀκάθαρτον αἶμα ἄς ποτίσῃ τὴν γῆν μας.»

— Τώρα, ἔκραξεν ὁ Ρουζὲ Δελίλ, γονυπετήσατε ὅλοι!

Ἐπήκουσαν.

Μόνος ὁ Ρουζὲ Δελίλ ἔμεινεν ὄρθιος, ἔθεσεν ἕνα τῶν ποδῶν του ἐπὶ τῆς καθέδρας ἐνὸς τῶν συμποτῶν, ὡς ἐπὶ τῆς πρώτης θαυμίδος τοῦ ναοῦ τῆς Ἐλευθερίας, καὶ ὑψῶν τοὺς δύο βραχίονας πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἔψαλλε τὴν τελευταίαν στροφήν, τὴν πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Γαλλίας ἐπίκλησιν·

Amour sacré de la patrie,
Conduis, soutiens nos bras vengeurs.
Liberté, liberté chérie!
Combats avec les défenseurs.
Sous nos drapeaux, que la victoire
Accoure à tes mâles accents;
Que les ennemis expirants
Voient ton triomphe et notre gloire...

«Ἰερὰ ἀγάπη τῆς πατρίδος, ὁδήγησον, ὑποστήριξον τοὺς ἐκδικητὰς βραχίονάς μας. Ἐλευθερία, προσφιλεῖς Ἐλευθερία, πολέμησον μετὰ τῶν ὑπερασπιστῶν σου· εἰς τὴν ἀνδρικήν φωνήν σου ἄς δράμῃ ἡ νίκη ὑπὸ τὰς σημαίας μας· ἄς ἴδωσιν οἱ ἐκπνέοντες ἐχθροὶ μας τὸν θρίαμβόν σου καὶ τὴν δόξαν μας!»

— Καλὰ, εἶπε φωνή τις, ἡ Γαλλία ἐσώθη!

Καὶ ὅλα τα στόματα, ἐν μιᾷ ὑπερτάτῃ κραυγῇ, ἐτόνισαν τὸ νεκρώσιμον τοῦ δεσποτισμοῦ, τὸν αἶνον τῆς Ἐλευθερίας·

Aux armes, citoyens! formons nos bataillons:
Marchons, marchons, qu'un sang impur abreuve [nos sillons.]

«Συμπολῖται, εἰς τὰ ὅπλα! πυκνώσατε τὰς φάλαγγάς σας! Βαδίζωμεν, βαδίζωμεν· αἶμα ἀκάθαρτον ἄς ποτίσῃ τὴν γῆν μας!»

Ἡ κραυγὴ ἦτο παράφορος, μεθυστική, παράφρων· ἕκαστος ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ

πλησίον του· αἱ νεάνιδες ἔδραξαν τὰ ἄνθη των, ἀνθοδέσμες καὶ στεφάνους, καὶ τὰ ἔρριψαν εἰς τοὺς ποδὰς τοῦ ποιητοῦ.

Μετὰ τριακονταετὼς ἔτη, ἐνῷ μοι διηγείτο τὴν μεγάλην ταύτην ἡμέραν, εἰς ἐμὲ νέον ἄνδρα ὅστις κατὰ πρῶτον ἦδη τῷ 1830 ἤκουσα ψαλλόμενον ὑπὸ τῆς ἰσχυρᾶς φωνῆς τοῦ λαοῦ τὸν ἱερὸν τοῦτον ὕμνον—μετὰ τριακονταετὼς ἔτη τὸ μέτωπον τοῦ ποιητοῦ ἤστραπτεν ἀπὸ τοῦ οὐράνιου σέλας τοῦ 1792.

Καὶ εἶχε δίκαιον!

Πῶς δὲ καὶ ἐγὼ αὐτὸς, γράφων τὰς τελευταίας ταύτας στροφάς, νὰ ἦμαι ὅλος συγκεινημένος; πῶς, ἐνῷ ἡ δεξιὰ μου χαράσσει τρέμουσα τὸν χορὸν τῶν παιδίων, τὴν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Γαλλίας ἐπίκλησιν, ἡ ἀριστερά μου ἀπομάσσει δάκρυ ἑτοιμον νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ χάρτου;

Ἡ αἰτία εἶναι διότι ὁ ἱερὸς Μασσαλιωτικὸς ὕμνος εἶναι ὅχι μόνον κραυγὴ πολεμικὴ, ἀλλὰ καὶ ὁρμημα ἀδελφικόν· διότι εἶναι ἡ βασιλικὴ καὶ ἰσχυρὰ χεὶρ τῆς Γαλλίας τεταμένη πρὸς ὅλους τοὺς λαούς· διότι θὰ ἦναι πάντοτε ὁ τελευταῖος στεναγμὸς τῆς ὀνησκούσης Ἐλευθερίας καὶ ἡ πρώτη κραυγὴ τῆς ἀνκυγνωμένης Ἐλευθερίας!

Ὁ Rouget de l'Isle πρὶν ἢ ποιήσῃ τὴν μασσαλιώτιδα εἶχε γράψῃ ποιηματικὰ τινα μετρίας ἀξίας· καὶ μετὰ τὴν μασσαλιώτιδα δὲ οὐδὲν ἔργον ἀντάξιον αὐτῆς ἐποίησε· τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι τὰ μεγάλα γεγονότα παράγουσι τὰ μεγάλα φιλολογικὰ ἔργα, τὰ δὲ μεγάλα γεγονότα εἰς τὸ πλῆθος ὀφείλονται· τότε συμβαίνει ἄνθρωποι καὶ μετρίως ἀκόμη ἱκανότητος, νὰ γίνωνται διεργμηνεῖς τῶν ἰδεῶν τοῦ λαοῦ, καὶ νὰ γράψωσιν ἔργα μεγάλα, διότι παρὰ τοῦ λαοῦ λαμβάνουσι τὴν ἔμπνευσιν.

II

Ὁ Μασσαλιωτικὸς θούριος ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ Ῥήγας μετὰ τῶν θούριων αὐτοῦ ἄσμάτων ἐμιμήθη καὶ τὸν Μασσαλιωτικόν, τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τὸν θεσπέσιον ἀντίλαλον. Ἐν τῷ ἄσματι *Δεῦτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων*, ποιηθέντι, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Iken, ἐν ἔτει 1796, ἡ πρώτη στροφή ὀλόκληρος, πρὸς δὲ καὶ ἡ ἐπὶ πρῶτος, εἰσὶ μετὰφρασις τῆς πρώτης στροφῆς καὶ τῆς ἐπὶ πρῶτος τοῦ Μασσαλιωτικοῦ θουρίου. Ἐκτὸς δὲ τούτου εἰς τὸ αὐτὸ περίπου πεποιήται μέτρον, καὶ ἐπὶ τῆς μουσικῆς τοῦ Μασσαλιωτικοῦ ἐψάλλετο, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰδίου Γερμανοῦ.

Ἰδοὺ τὸ ἄσμα τοῦ Ῥήγα·

Δεῦτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων!
Ὁ καιρὸς τῆς δόξης ἦλθεν.
Ἄς φανῶμεν ἄξιοι ἐκείνων,
Ποῦ μᾶς δώσαν τὴν ἀρχήν.

1. Ἄλ. Δουράς. Ἡ Κόμνησα Σαρόν μετὰρρ. Α' Σκαλίδου.

* Ἄς πατήσωμεν ἀνδρείως
Τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίδος.
Ἐκδικήσωμεν πατρίδος
Κάθε ὄνειδος αἰσχρόν.

Τὰ ὅπλα ἄς λάβωμεν,
Παῖδες Ἑλλήνων, ἄγωμεν,
Ποταμηδὸν ἐχθρῶν τὸ αἶμα
Ἄς τρέξῃ πρὸ ποδῶν.

* Ὅθεν εἴσθε τῶν Ἑλλήνων
Κόκκαλα ἀνδρειωμένα,
Πνεύματα ἰσχορπισμένα,
Τώρα λάβετε πνοήν.
Ἄς τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγός μου
Συναχθῆτε ὅλα ὅμοι
Τὴν ἐπτάλοφον ζητεῖτε
Καὶ νικᾶτε πρὸ παντοῦ.
Τὰ ὅπλα ἄς λάβωμεν, κ.τ.λ.

Σπάρτη, Σπάρτη, τί κοιμᾶσαι
Ἐπὶ τὸν λήθαργον βαθύν;
Εὐπνησον, κράζε Ἀθῆνας
Σύμμαχον παντοτεινὴν.
Ἐνθυμηθῆτε Δεωνίδου,
Ἡρώος τοῦ ξακουστοῦ,
Τοῦ ἀνδρὸς ἐπαινουμένου,
Φοβεροῦ καὶ τρομεροῦ.

Τὰ ὅπλα ἄς λάβωμεν, κ.τ.λ.

* Ὅπου εἰς τὰς Θερμοπύλας
Πόλεμον αὐτὸς κρατεῖ,
Καὶ τοὺς Πέρσας ἀφανίζει
Καὶ αὐτῶν κατακρατεῖ.
Μὲ τριακοσίου ἀνδράς
Εἰς τὸ κέντρον προχωρεῖ,
Καὶ ὦ, λέων θυμωμένος,
Εἰς τὸ αἶμά των βουτεῖ.
Τὰ ὅπλα ἄς λάβωμεν, κ.τ.λ.

Τὸ ἄσμα τοῦτο ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ πρώτῃ καταστραφείσῃ ἐκδόσει τῶν ποιημάτων τοῦ Ῥήγα, καὶ ἐν τῇ ἑτέρᾳ ἐκδόσει, τῇ λάθρᾳ ἐν Ἰακίῳ κατὰ τὸ 1814 τυπωθείσῃ. Ἐδημοσιεύθη προσέτι ἐν τῇ *Εὐνομίᾳ* τοῦ Iken, καὶ ἐν τῇ περὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ποιήσεως συγγραφῇ τοῦ Elissen. Ἐτυπώθη δὲ μετ' ἀγγλικῆς μετὰφράσεως καὶ ἐν ἐπιμέτρῳ τοῦ ποιήματος Ghilde Arold pilgrimage τοῦ Βύρωνος. Γερμανικὴν δ' ἔμμετρον μετὰφρασιν αὐτοῦ ἐποίησαν ὁ τε Iken καὶ ὁ Elissen, γαλλικὴν τῶν δύο πρώτων στροφῶν καὶ τῆς ἐπὶ πρῶτος ὁ Ἰακωβάκης Ῥίζος Νερουλὸς καὶ ἐξ αὐτοῦ παραλαβὼν ὁ Villeneuve, φιλέλλην λοχαγὸς τοῦ ἱππικοῦ ἐν τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ κατὰ τὰ 1825 καὶ 1826, ἰταλικὴν δὲ ὁ Ἰταλὸς μετὰφραστὴς τῆς ἱστορίας τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας τοῦ Νερουλοῦ.

Ἄν ἡ ἀξία τῶν συγγραφέων, τῶν ποιητῶν πρὸ πάντων, ἐκρίνετο ἐκ τῆς ὀφελείας καὶ τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἔσχον ἐπὶ τοῦ ἔθνους αὐτῶν, δὲν θὰ ἐσφάλλετο παντάπασιν ὁ ἀνομολογῶν τὸν Ῥήγα ποιητὴν ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Καὶ τῷ ὄντι τὰ ἄσματα τοῦ Ῥήγα ἐφέροντο ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, καὶ ἦσαν τοῖς ὑποδούλοις Ἑλλήσι προσφιλέστατα. Ὁ Ῥήγας, λέγει ὁ Ἰακωβάκης Ῥίζος Νερουλὸς, ἀφῆκε πλέον τὸν Νεῦτωνα καὶ τὸν Εὐλῆ-

ρον, ἔλαβεν ὡς ὑπογραμμὸν τὸν Τυρταῖον, καὶ συνέθεσεν ὕμνους πατριωτικοὺς, οὓς ἤλπιζε νὰ ψάλλῃ ἡμέραν τινα, ὀδηγὼν τὰς ἑλληνικὰς φάλαγγας. Γεγραμμένα εἰς κατὰ κράτος νεωτέρων ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὰ ἔσχατα ταῦτα, ἐκοσμούντο καὶ διὰ τῶν καλλωνῶν τῆς ἡρωϊκῆς ποιήσεως καὶ τῆς μουσικῆς. Διὰ τοῦτο κοινότης ἐν τῇ Ἑλλάδι πάση ἦσαν τὰ ἔσχατα τοῦ Ῥήγα· οἱ νέοι ὅλοι ἐψάλλον αὐτὰ ἐν ταῖς συναναστροφαῖς, ἐν τοῖς συμποσίοις, τὸν χειμῶνα παρὰ τὴν ἐστίαν, τὸ θέρος ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν ἐλαιῶν καὶ τῶν πλατάνων. Τὰ ἔσχατα ταῦτα, ἀψηφονύτα τῶν βαρβάρων τὰ ὦτα, ἐψάλλοντο ἐν αὐτῇ τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Σουλτάνου! Ἐγὼ αὐτὸς, παρευρεθείς ἐν εὐχαίαις Τούρκων μεγιστάνων, ἤκουσα αὐτοὺς διατάττοντας τοὺς Ἑλληνας μουσικοὺς νὰ τραγουδήσωσι τὸ ἔσχατον. «Δεῦτε παῖδες τῶν Ἑλλήνων.» Τὸ ἔσχατον τοῦτο τοσοῦτον ἦν διαδεδομένον, καὶ τοσοῦτον ἐκλήλει τὰς ἀκοὰς τῶν Τούρκων ἢ μουσικῇ αὐτοῦ, ὥστε ἐγνώριζον ἐκ στήθους τὰς τρεῖς πρώτας λέξεις, χωρὶς νὰ εἰδεύωσι τὴν σημασίαν αὐτῶν καὶ χωρὶς νὰ φροντίσωσι ποτε νὰ τὴν μάθωσι. Βεβαίως δὲ ἂν κατάρθουν νὰ ἐννοήσωσιν αὐτὸ, ἥθελον ἐκπέσει πολὺ τῆς εὐνοίας καὶ ὑπολήψεως τῶν ὁ πατριωτικῶς καὶ θούριος οὗτος ὕμνος, ὅστις ἐποιήθη κατὰ μίμησιν τοῦ μασσαλιωτικοῦ.»

Ζωηρὰν εἰκόνα τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἁσμάτων τοῦ Ῥήγα ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων παρέχει ἡμῖν ἡ ἀκόλουθος τοῦ γνωστοῦ συλλογῆς τῶν ἑλληνικῶν δημοτικῶν ἁσμάτων Φωριέλ διήγησις· «Κατὰ τὸ 1817, διηγείται ὁ φιλέλληνας οὗτος Γάλλος, εἰς Ἑλλήνων φίλος μου ἐταξείδευεν ἐν Μακεδονίᾳ, συνοδευόμενος ὑπὸ τινος καλογέρου. Φθάσαντες εἰς τι χωρίον, οὗ τινος τὸ ὄνομα δὲν ἐνθυμούμαι, ἐσταμάτησαν ἐκεῖ ὅπως ἀναπαυθῶσι καὶ λάβωσιν ἀναψυχὴν τινα εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐνὸς ἀρτοποιοῦ, ὅστις ταυτοχρόνως ἦτο καὶ ὁ ξενοδόχος τοῦ τόπου. Ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τούτῳ ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν αὐτοῖς ὁ ὑπηρέτης τοῦ ἀρτοποιοῦ. Ἦτο δὲ οὗτος νέος Ἡπειρώτης, ἔχων μεγαλοπρεπὲς ἀνάστημα καὶ καλλονὴν ἀγέρωχον· οἱ βραχιόνες, τὸ στήθος καὶ αἱ γυμναὶ αὐτοῦ κνῆμαι, ἀπεικόνιζον τὸν τύπον χάριτος, μετὰ βώμης ἡνωμένης. Παρατηρήσας κατ' ἀρχὰς ἀπενώως τοὺς δύο ὁδοιπόρους, εἶπεν ἀκολούθως, στραφεὶς πρὸς τὸν λαϊκόν· «Εἰδεύρεις γράμματα;» Τούτου δὲ καταφατικῶς ἀπαντήσαντος, ὁ νέος Ἡπειρώτης τὸν παρεκάλεσε νὰ ἔλθῃ πρὸς στιγμὴν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν παρακείμενον ἀγρόν. Ὁ ταξειδιώτης ἐδέχθη, καὶ ἠκολούθησε τὸν νεανίαν μέχρι κήπου τινὸς περιτετοιχισμένου. Ἀμφότεροι ἐκάθησαν ἐπὶ τινος λιθίνου ἐδωλίου, ὑπὸ τὴν σκιάν δένδρου. Ὁ νεανίας ἐβόησε τότε τὴν χεῖρα εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ, καὶ ἐξήγαγε πρᾶγμα τι διὰ κλωστής ἐκ τοῦ τραχήλου του ἐκκρεμόμενον. Ἦτο δὲ τοῦτο βιβλίον, ὅπερ παρουσία-

σε τῷ ταξειδιώτῃ, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τῷ ἀναγνώσῃ μέρη τινὰ περιεῖχε δὲ τὸ βιβλίον ἐκεῖνο τοῦ Ῥήγα τὰ ἔσχατα. Ὁ ταξειδιώτης λαβὼν τὰ ἔσχατα ἀνὰ χεῖρας ἤρξατο ἀπαγγέλλων αὐτὰ διὰ φωνῆς ἐντόνου. Μετὰ παρέλευσιν στιγμῶν τινῶν ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἀκροατὴν αὐτοῦ· ἀλλὰ πόσον ἐξέπλάγη ἰδὼν τὴν μεταβολήν, ἣν ἐν αὐτῷ ἐπέφεραν ἡ ἀνάγνωσις· δὲν ἦτο πλέον ὁ ἴδιος ἄνθρωπος· τὸ πρόσωπόν του ἔκαιε, τὰ δὲ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ εἶχεν ἀλλάξει· ὁ ἐνθουσιασμός· τὰ ἡμιάνοικτα χεῖλη του ἐφρικίων, δακρύων χεῖμα ῥοῖοι κατέρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, αἱ δὲ τρίχες αἱ σκιάζουσιν τὸ στήθος αὐτοῦ ὠρῶντο, καὶ συνεσπῶντο ζωηρῶς.—Τώρα πρῶτον φερόν ἀκούεις ἀναγινώσκόμενον τὸ μικρὸν τοῦτο βιβλίον; τὸν ἠρώτησεν ὁ ταξειδιώτης.—Ὁχι, ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος· ἀλλὰ παρακαλῶ ὅλους ὅσοι διέρχονται ἀπὸ αὐτὰ τὰ μέρη καὶ γνωρίζουσι γράμματα νὰ μοι ἀναγινώσκωσι τὸ βιβλίον τοῦτο· καὶ τὸ ἔχω ἀκούσει πολλάκις ὅλον.—Καὶ πάντοτε τὴν αὐτὴν συγκίνησιν αἰσθάνεσαι; προσέθηκεν ὁ πρῶτος.—Πάντοτε, ἀπήντησεν ὁ Ἡπειρώτης. Ἐὰν ὁ ὑπηρέτης οὗτος τοῦ ἀρτοποιοῦ ζῇ μέχρι τοῦδε, προσθέτει ὁ Φωριέλ, ὅστις ἔγραφε κατὰ τὸ 1825, βεβαίως ἄλλην τῶν βραχιόνων αὐτοῦ ποιητὴν χρῆσιν, καὶ δὲν μετὰχειρίζεται αὐτοῦ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ πρὸς ζύμωσιν ἄρτων.»

Μίαν στροφὴν τοῦ Μασσαλιωτικοῦ θουρίου ἐμιμήθη καὶ ὁ Παναγιώτης Σούτσος ἐν τῷ Ὀδοιπόρῳ αὐτοῦ. Ἐν τῇ τετάρτῃ σκηνῇ τῆς τετάρτης πράξεως, ὁ Ὀδοιπόρος βλέπει καθ' ὕπνου τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τὸ μεγαλεῖον, καὶ παράφρων ἐγείρεται τῆς κλίνης κραυγάζων·

Τί ζητεῖ αὐτὴ, τί θέλει
τῶν τυράννων ἡ ἀγέλη;
Αἱ ἀλύσεις διὰ ποίους;
Διὰ Ἑλλήνας ἀνδρείους;
Ὁρμαίτε, ὁρμαίτε,
τυράννους κτυπέτε,
ὕψωστε σημαίας
γυμνώστε ῥομφαίας,
ἐμπρός των, ἐμπρός.

Ἐμιμήθη δ' ἐν τοῖς στίχοις τούτοις τὴν ἀκόλουθον τοῦ Μασσαλιωτικοῦ θουρίου στροφὴν·

Que vent cette horde d'esclaves,
De traîtres de rois conjurés? κτλ.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Μασσαλιωτικοῦ θουρίου ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλὰ καὶ ἐν Τουρκίᾳ ἀντήχησαν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως τὰ ἔσχατα, τὴν δ' ἐπήρειαν τούτων ἐπὶ τοῦ τουρκικοῦ κράτους ἐπιτυχέστατα περιγράφει τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ὁ Γερμανὸς ἱστοριογράφος Μανδελσόν Βαρθόλδους. «Ὁ τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας πρεσβευτὴς πολίτης Δεκὸρδ, λέγει οὗτος, ἐξετέλει ἐν μέσῃ τῇ Κωνσταντινουπόλει, πρὸς μεγίστην τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου ἀγαλλίασιν, ἀπομιμήσεις

τῶν παρισινῶν σκηνῶν, δένδρα ἐλευθερίας· ἱδρύντο, καὶ ὁ συρφετός τῆς τουρκικῆς πρωτεύουσας ὠρχεῖτο πρὸς τοὺς ἤχους τοῦ *Cadira* καὶ τῆς Καρμανιόλης. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὁ Σουλτάνος Σελίμ μετ' εὐχαριστήσεως προσέβλεπε τὸ ἄγριον ἐκεῖνο θέαμα, μὴ ἐννοῶν ὅτι διεκύβευε τὸ ἀπὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ὀφελος, εὐνοῶν τὰ ἀκολαστήματα αὐτοῦ. Ὁ δυτικὸς πολιτισμὸς δὲν εἶνε μόνον φωτίζουσα φλόξ ἀλλὰ καὶ καταβιβρώσκων πῦρ, καταστρέφον δσάκις ἔρχεται εἰς ἄμεσον συνάφειαν πρὸς ἀπολίτευτα στοιχεῖα. Εἰ δὲ που ἀλλαχού, ἐν Τουρκίᾳ ἰδίως ἦν ἄκαιο; ὁ πανηγυρισμὸς Κροινίων τοῦ Λογικῶ. Ἡ τρίχους προσηρτημένη εἰς τὴν κίβριν, καὶ τὸ κολόβιον τοῦ παρισινοῦ συλλόγου τῶν Ἰακωθίων περιβέλλον τὸν ἄλλω; τοσοῦτον ἀνεμμένον Μοσλήμ, ἦσαν ἀναμφύριστοι οἰωνοὶ ἐγγιζούσης καταστροφῆς. Ἐμελλε δὲ νὰ γείνη κατάδηλον ἐν ἀνατολῇ καὶ δυσμαῖς, ὅτι δὲν πρέπει τις νὰ πειζῇ μετὰ τῶν ἐπαναστάσεων, καὶ ὅτι ὁ καλὸν αὐτὰς καταπίνεται πρῶτος ὑπὸ τοῦ ῥεύματος.»

II ΚΑΛΚΟΥΤΤΑ

[Ἐκ τοῦ ἐκδοθέντος ἐν 1876 ἔτει συγγράμματος τοῦ Alfred de Bréhat.]

Μετάφρασις Ν. Α. Λεβιδίου.

Συγγραμὰ καὶ τίτλος· 1871 σελ. 611

1Α'

Τοσοῦτοι συγγραφεῖς ἔγραψαν περὶ Ἰνδοστανης καὶ διηγέθησαν λεπτομερῶς τὰ κατὰ τὰς θρησκευτικὰς ἐφορτὰς, (ἃ; πολλοὶ ἐξ αὐτῶν δὲν εἶδον εἰμὴ διὰ τῶν ὁμμάτων τῆς φαντασίας), ὥστε περιττὸν νομίζω νὰ ἐνδιατρίψω ἐπὶ πλεον περὶ τοῦτο τὸ θέμα. Τὸ συγγράμμα τοῦ Lacquemoat καὶ τὸ τοῦ κόμητος Warren περιέγραψαν τὰ πάντα, καὶ περὶ τῆς ἀκριβοείας αὐτῶν οὐδεμίαν ὑπάρχει ἀμφιβολία.

Αἱ ἐφορταὶ διαρκοῦσι συνήθως ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, καὶ τὰ προγράμματα αὐτῶν οὐδέποτε μεταβάλλονται. Ἐπὶ ἁσμάτων μεγίστων, ἐπικεκοσμημένων κοσμημάτων πολλοῖς καὶ ἐρείαις, περιφέρουσι ὀρικυβευτικῶς τερατώδη εἰδωλά, ἐπιδεικτικῶς ἐπτολισμένα. Πληθὺς βραχυμένων περικυκλοῦσι τὰς θεότητας ταύτας, ὧν τὰ σύμβολα εἰσὶν ἐκ τῶν ἀσεμνοτάτων, καὶ οἱ φακίροι συμπορεύονται, σκιρτώντες, φρενητιώδεις κινήσεις ποιοῦντες, σκλπίζοντες καὶ τὰ τύμπανα κρούοντες. Διότι οἱ Ἰνδοὶ μουσικὴν οὐδὲν ἄλλο νομίζουσιν εἰμὴ τὴν θόρυβον, καὶ κατὰ τὰς ἐφορτὰς ὁ πόθος αὐτῶν πληροῦται, διότι οὐδέποτε ἡ τοῦ ταύρου φωνὴ εἶναι φοβερωτέρη τῶν ἀγρίων ἤχων τῆς Ἰνδικῆς σάλπιγγος· πᾶσα σάλπιγξ δὲ Ἰνδικὴ ἔνα μόνον φθόγγον ἐκβάλλει, καὶ ὁ φθόγγος οὗτος ἀντηχεῖ ἀπὸ πρώτης μέχρι νυκτός κατ' ἀπελπιστικὸν μονότονον τρόπον. Ἐνίοτε

1. Ἐστ. ἐκ Μελίτας τῷ Ν. Γ. Πολύτου.

φαντατικοὶ τινες ἐξεκποῦνται ἐν ταῖς ὁδοῖς πρὸ τοῦ ἄρματος, ἵνα ὑπὸ τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο φρενὸν κατὰπατήσῃ· πλην ἡ ἀγγλικὴ ἀστυνομία ἀπηγόρευσε νῦν τοῖς θρησκομανέσιν Ἰνδοῖς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ψυχγωγίας, ὅπερ ἄλλοτε ἐπανελαμβάνετο τοῦλάχιστον πεντηκοντάκις ἐν ἐκάστῃ ἐκφορᾷ τοῦ Γιαγρενάθ. Ὁ Ἰνδός, ὁ πρὸς τὸν φρικώδη τοῦτον θάνατον ἡρωϊκώτατα σπεύδων, δὲν κέκτηται τὸ θάρρος τοῦ ν' ἀντισταθῇ τῇ διαταγῇ τοῦ ἐγγχωρίου ἢ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ στρατιώτου. Πολλὰκις ἐθεάθησαν φαντατικοί, ἐγειρόμενοι καὶ φεύγοντες πρὸ τοῦ ἄρματος ὑπὸ τὴν μάστιγα ἀξιωματικοῦ τῆς Ἑταιρίας· ἤθελον κατὰσυντριβῇ ὑπὸ τοῦ τροχού, χωρὶς νὰ ἐκβάλωσι τὸν ἐλάχιστον στεναγμόν. «Τοιοῦτο-τρόπως, ὡς παρετήρει φίλος μου τις, κατήγορος φλογερῆς τῆς ἀγγλικῆς κατακτῆσεως, οἱ Ἀγγελοι, μὴ ἀκούμενοι, ἀφοῦ ἤρπασαν τὰ πάντα ἀπὸ τῶν ἀθλίων Ἰνδῶν, δὲν ἐπιτρέπουσιν αὐτοῖς οὔτε τὸ δικαίωμα νὰ καθίσιν, οὔτε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀποθάνωσιν, ὅταν ἐπιθυμῶσι.»

Πληθὺς ἄπειρον παρκαλοῦνται τὸ ἄρμα καὶ πλημμυρεῖ τὰς ὁδοὺς, ὡς τὰ ὕδατα ἐκχειλίσαντος χειμάρρου. Φαντατικοὶ τινες δὲ περὶ τὰς παγίδας ἐπιδίδονται εἰς ἄλλο εἶδος ἱεροπραξίας. Μέγας πάσσαςλος, ὕψους δέκα μέχρι δώδεκα μέτρων, ἐμπήγνυται ἐν τῇ γῇ, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ὀρίζονταί· τίθεται ῥάβδος μακρὰ, κινουμένη, ὡς οἱ βραχιόνες τοῦ γεράνου, ἥτοι τῆς μηχανῆς τῆς ἀναβιβάζουσας λίθους. Τὸ ὄλον τοῦ μηχανήματος ὁμοιάζει πολὺ πρὸς ὅσα ἀπαντᾷ τις συχνάκις ἐν τοῖς χωρίοις ἄνωθεν τῶν φρεάτων πρὸς ἀντήλιν. Καὶ ἐν μὲν τῷ ἐνὶ τῶν ἀκρων τῆς ῥάβδου τίθεται βάρος τι, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ ἐν ἡ δύο σχοινία, φέροντα ἐπὶ τῆς ἄκρας ἄγκιστρα, ὅμοια πρὸς τὰ παρὰ τοῖς κρεωπώλαις ἐν χρήσει ὄντα δι' ἀνάρτησιν τῶν κρεάτων. Ὅσάκις λοιπὸν προσέρχεται τις Ἰνδός, ἐπιθυμῶν νὰ ἐξαγνίσῃ ἢ τὰ ἴδια ἁμαρτήματα, ἢ ἄλλου τινός, (δίδοντας συνήθως πρὸς τοῦτο 100 μέχρι 150 ῥουπίων), ἐμβάλλονται τὰ ἄγκιστρα εἰς τὰς σάρκας τῶν ὤμων τοῦ εὐσεβοῦς, ἔπειτα ἀνορθοῦσι τὴν ῥάβδον, ὁ εὐσεβὴς ὑψύεται, ἀκινητεῖ κατόπιν ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν θεατῶν, οὓς ῥαντίζει τὸ ἐξερχόμενον αἷμα. Ἀλλὰ φαινόμενον παράδοξον εἶναι, ὅτι αἱ πληγαὶ αὗται ἐπολυοῦνται τὰχιστα· καὶ αἴτιον μὲν τούτου νομίζω τὴν λιτὴν διαίταν τῶν Ἰνδῶν καὶ τοὺς συχνὰς καθαρμούς, οἱ βραχυμέναι ὅμως ἀποδίδουσι πᾶσαν τὴν τιμὴν τῶν ἰάσεων τούτων εἰς τὴν μεσολάβησιν τῶν ἰδίων θεῶν καὶ εἰς τὴν ἰαματικὴν δύνανται φυτῶν τινῶν, ἐπιτεθεμένων ἐπὶ τῶν τοιούτων πληγῶν.

Ἀφοῦ ἐφ' ἱκανὸν περικυβηθῇ τοιοῦτοτρόπως ἐν ταῖς ὁδοῖς ὁ θεὸς ἢ ἡ θεάνα, φέρονται κατόπιν μετὰ τῶν ἁσμάτων εἰς τὸν Γάγγην ποταμὸν, ἵνα εὐθισθῶσιν ἐκεῖ ὡς ἐν βαπτίσματι,

ἐνθ' τὰ ἐν τῷ ποταμῷ πλοῖα πληροῦνται ἀνθρώπων. Ἐπειτα εἶδος κρονίων διαδέχεται τὰς τελετὰς ταύτας, ἐκάστου ἐπιδιδόμενου εἰς ἡδονάς, ἃς ἐπιτρέπει αὐτῷ ὁ ἴδιος πλοῦτος. Τότε τελοῦνται λοιπὸν αἱ *Nautches*, ἡ οἱ χοροὶ τῶν ὀρχηστρίδων, περὶ ὧν ὠμίλησα ἥδη· ἀν μάλιστα παραδεχθῶ ὅσα μοι διηγήθησαν ἀξιωματικοί τινες, ἡ τελετὴ περατοῦται ἐν κραυγῇ ἀκολαστοτάτῳ, κυρίως ἐν ταῖς μακρὰν τῆς ἑδρας τοῦ διοικητοῦ κειμέναις χώραις. Ἐν δὲ τῇ Καλκούττα ἐπισημότεραι τῶν ἑορτῶν εἰσὶν ἡ *Δορράχ-Ποοδγιάχ* κατὰ τὸ τέλος τοῦ Σεπτεμβρίου, καὶ ἡ *Ράμ-Αιλὰ* ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἢ Νοεμβρίῳ. Δὲν παρέστην κατὰ τὴν τελευταίαν τῶν ἑορτῶν, τελουμένην συνήθως ἐν *Barracore*· συνίσταται ὅμως, ὡς γινώσκω, εἰς εἰδός τι δράματος πολεμικοῦ, παριστῶντος τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ *Ράμ-Αιλὰ* ἐπὶ κεφαλῇ στρατιᾶς πιθήκων, καὶ τὴν ἡτταν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν, οὓς προσέβαλλε. Τελευτᾷ δὲ ἡ παράστασις τιθεμένου τοῦ πυρὸς εἰς ἀνδρείκελα, πεπληρωμένα πυρίτιδος, καὶ ἡ στρατιὰ τοῦ *Ράμ-Αιλὰ*, ἡττηθεῖσα, ἀνατινάζσεται εἰς τὸν ἀέρα.

Ἀλλὰ καὶ θαυμαστοὶ ἐπιτηδεύονται οἱ Ἰνδοὶ τυγχάνουσι, διὸ θέλω εἰπεῖν τινὰ καὶ περὶ τούτου. Οἱ Ἰνδοὶ θαυμαστοὶ, πολυπληθέστατοι ὄντες, διατρέχουσι τὰς ἀγυῖας, φέροντες ἐντὸς σάκκων τὰ πρὸς ἐνάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος χρήσιμα· ἐργαλεῖα. Δὲν ἔχεις ἢ νὰ περιμείνης ἐπὶ τινος στιγμῆς ἐν τινὶ τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, καὶ ἔσο βέβαιος, ὅτι θέλεις ἴδει πολλοὺς θαυμαστοὺς, διαβαίνοντας πρὸς ἄγρην θυμάτων. Κάθηται λοιπὸν ἀμέσως ὁ θαυμαστοὺς κατὰ γῆς, ἐπὶ μικροῦ τάπητος, ὃν μεθ' αὐτοῦ φέρει, καὶ ἄρχεται ἐξάγων ἐκ τοῦ σάκκου φιάλας, αὐγὰς, ἐλέφαντας, καμήλους καὶ ἄλλα ζῶα ξύλινα ἢ ἐκ πηλοῦ, φυσικῶς τῷ λόγῳ μικρότατα, ἀφοῦ ὁ σάκκος δὲν εἶναι μεγάλειτος τῶν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς χωρικοῖς ὄντων. Διὰ τούτων κατορθοῦσιν ὅσα περίπου οἱ ἡμέτεροι ταχυδακτυλοῦργοι καὶ οἱ περιβόητοι θαυμαστοὶ τῆς Εὐρώπης. Τοιοῦτοτρόπως τὰ πινάκια ἀρχίζουσι νὰ πετῶσιν, αἱ μάχαιραι ἐπιψαύουσι τῶν παρειῶν καὶ τῶν χειρῶν τοῦ Ἰνδοῦ, ὁ ἐλέφας ἐκβάλλει γάλα, οἶνον, ὕδωρ κλπ. καίτοι δὲ εἶναι μεγαλείτερος ὡοῦ ἢ κάμηλος μεταπηδᾷ ἀπὸ δοχείου ἐντὸς δοχείου, ὅπερ ἔπειτα καταπίνει· τὰ ὡὰ γεννῶσι νεοσσούς, πτηνὰ πετῶντα κλπ.

Ἐπαρχοῦσιν ἐν Καλκούττα καὶ νευρόσπαστα, περιφερόμενα ἐν ταῖς ἀγυῖαις. Ἐντὸς σάκκου εἰσὶ τεθειμέναι πλαγγόνες ὑπὸ στολᾷ διαφόρων, καὶ ὁ διευθυντὴς τῶν κινήτων τούτων θεάτρων, λαμβάνων τὰς πλαγγόνας εἰς τὰς χεῖρας καὶ κινῶν αὐτάς, ἀρχίζει νὰ ὀμιλῇ ὑπὸ φωνᾷ διαφόρους μετ' εὐχερείας ἀπιστεύτου. Ἐποκρί-

νονται λοιπὸν πολλάκις, ὡς ἔμαθον, πρόσωπα ἐπίσημα, καὶ οἱ ὑποθαλλόμενοι λόγοι εἰσὶ περιεργότατοι, καθόσον ἀπομιμνῶνται ἐν αὐτοῖς τοὺς Εὐρωπαίους.

Αἱ παραστάσεις τῶν θαυμαστοποιῶν καὶ τῶν διευθυνόντων τὰ κινήτῃ θεάτρῳ τῶν νευροσπαστῶν διαρκοῦσιν ἐπὶ μίαν ἢ δύο ὥρας, καὶ καταβάλλει τις λόγῳ πληρωμῆς πέντε ἢ ἑξ ἄννας, ἡτοι περὶ τὰ εἴκοσι πεντάλεπτα, ὅσος δὲ ποτε καὶ ἂν ᾔνοι ὁ ἀριθμὸς τῶν θεατῶν.

Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ παραλείψω καὶ τοὺς ἐπιδεικνύοντας ἢ μαγεύοντας τοὺς ὄφεις, οἵτινες πάντες ἀνήκουσιν ὑποδικιρέσει τινὶ τῆς τάξεως τῶν βραχμάνων. Φέρουσιν οὗτοι μεθ' αὐτῶν διάφορα εἶδη ὄφειν ἐπικινδυνώδεστων, μεθ' ὧν παίζουσιν ἐν οἰκειότητι, περιστρέφοντες αὐτοὺς περὶ τὸ σῶμα, ἐξερεθίζοντες, δάκνουντες τὴν κεφαλὴν αὐτῶν διὰ τῶν ὀδόντων, καὶ τὰ τοιαῦτα. Καίτοι δὲ εἰσὶν ἐξημερωμένοι καὶ ἔχουσιν ἐκβληθῇ οἱ δηλητηριώδεις αὐτῶν ὀδόντες, τὸ θεᾶμα ὅμως τοῦτο μοι προῦξεν ἐντύπωσιν τόσῳ μάλλον δυσάρεστον, ὅσῳ ἐγίνωσκον, ὅτι πολλοὶ τῶν τρεφόντων ὄφεις βραχμάνων ἀπέβησκον ἐνίοτε ὡς ἐκ τῆς ἐξασκήσεως ταύτης τοῦ ἐπικινδύνου αὐτῶν ἐπαγγέλματος. Συρίττουσι κατὰ τρόπον ἴδιον, τοῦθ' ὅπερ, κατ' αὐτοὺς, προσελκύει τοὺς ὄφεις μακρόθεν, οὓς βλέπεις ἐπιχαρίτως συστρεφόμενους καὶ ἔρποντας οὕτως· εἰπεῖν ἐρρῶθιμος ὑπὸ τὸν ἥχον τῆς μουσικῆς τῶν βραχμάνων. Κατὰ τινὰ ἐσπερίδα ἐν ἐξοχικῇ τινὶ τῆς Καλκούττας οἰκίᾳ, δύο λεύγας τῆς πόλεως ἀπεχούση, προσεκληθῆναι τῶν γοήτων τούτων, καὶ, κατελθόντων πάντων ἡμῶν εἰς τὴν αὐλήν, ὁ γόης κατῳρῶσεν ἐν διαστήματι δύο ὥρων νὰ προσέλθωσι τρεῖς ὄφεις, ὧν ὁ εἰς εἶχεν εἰσέτι τὸ δηλητήριον, διότι ὁ δηλητὴς ἐπιτηδὲς παρ' αὐτοῦ κύων (καίτοι ὁ γόης καὶ τινες ἐκ τῶν παρισταμένων ἀνθίσταντο εἰς τοῦτο) ἀπέθανε τὴν νύκτα. Ὁ γόης, ὅστις πολλάκις μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς εἶχεν ἐγγίσει τὸν ὄφιν ἐκείνον, δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ ἐξακολουθήσῃ παίζων μετ' αὐτοῦ, ἐνθ' αὐτὸν τῶν ἀνεστρέφετο μετὰ τῶν δύο ἄλλων, ὧν πολλάκις ἔθηκε τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τοῦ στόματός του. Μοι διηγήθη, ὅτι δύο μόνον εἶδη ὄφειν ὑπάρχουσιν, οὓς δὲν ἐδυνήθη νὰ γοητεύσῃ, ὁ *co-bra-capello* καὶ μικρὸς τις μέλας, καλούμενος ὑπὸ τῶν ἐγγχωρίων *βέλος*· ὁ δηλητὴς ὑπὸ τούτου μετὰ ἡμίσειαν τὸ πολὺ ὥραν ἀποθνήσκει. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰνδὸς, ἅμα ἐννοήσῃ ὅτι ἐδήχθη ὑπὸ βέλους, ρίπτεται κατὰ γῆς, ἀναμμένων ἡσυχῶς τὸν ἀναπόφευκτον θάνατον.

IB'

Ἀλλ' ἡ εὐρεῖα ἔκτασις τῆς Ἰνδοστάνης, τὰ πυκνὰ δάση, τὰ σήμερον ἔτι καλύπτοντα τὸ τέταρτον τῆς χώρας, τὸ ἀραιὸν τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ ἀθλιότης τῶν πλειόνων ἐκ τῶν κατοίκων, ὁ

τρόπος καθ' ὃν οἱ ξένοι καὶ οἱ περιηγηταὶ περιώδουν ἐν τῇ χώρᾳ, ταῦτα πάντα ἀνέπτυσσον καὶ ὑπέθαλπον ἄλλοτε τὴν ληστείαν. Ὅθεν φυλαὶ ὅλαι ἔζων πρότερον ἐκ τῶν κλοπῶν, συνοδευόμενων πολλάκις καὶ ὑπὸ φόνων. Ὡς ἐκ τῶν πολλῶν αὐτῶν διακλαδώσεων καὶ διὰ τῶν φακιδῶν, οἵτινες ἐχρησίμευον ὡς κατὰσκοποι, ὑπὸ τὸ ἐνδυμα δὲ τῶν ὁποίων ἐν ἀνάγκῃ αἱ φυλαὶ ἐκείναι διέτρεχον τὴν χώραν κατὰ συμμορίας, ἐκ χιλίων ἢ δισχιλίων ληστῶν ἀποτελουμένας, αἱ ἐπιδρομαὶ αὐτῶν ἐγίνοντο ἐπισήμως. Κατὰ τὰ 1804 καὶ 1806 ἐλήστευσαν τὰ πλοῖα, τὰ φέροντα χρήματα τῆς Ἑταιρίας, ὅτε ἀνῆρχοντο τὸν Γάγγην, συνοδευόμενα μάλιστα ὑπὸ φρουρᾶς. Συνήθως ὅμως δὲν ἀπετέλουν τοσοῦτον πολυάριθμον στίφη, ὅταν ἐπέπιπτον κατὰ ἀπομεμονωμένων περιηγητῶν καὶ καραβανίων, τῶν κυριωτέρων θυμάτων. Τὰ ἀναφερόμενα περὶ τῆς τόλμης καὶ τῆς ἐπιτηδειότητος τούτων τῶν *bheels* ἢ *dacoits* εἰσὶν ἀνώτερα πάσης περιγραφῆς, οὐδ' ἡθέλον ποτε πιστεῦσθαι, ἐὰν τὰ διακαστικά ἀρχεῖα καὶ μαρτυρίαι ἀνθρώπων σπουδαιοτάτων δὲν ἐθεβαίνον αὐτά. Ὑπῆρξαν λοιπὸν *dacoits*, κλέψαντες ἀπὸ τῶν σωμάτων τῶν περιηγητῶν ἐνδύματα καὶ τὰς σινδόνας, ἐφ' ὧν ἦσαν κατακεκλιμένοι. Γυμνός, καὶ τὸ σῶμα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐλαφρὸν ἡλειμμένον ἔχων, ὁ *dacoit* εἰσῆρχετο ἔρπων εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ θύματος· ἐπὶ τῷ ἐλαφίστῳ κρότῳ ἴστατο, ἐξαπλούμενος ὅσῳ τὸ δυνατόν πλειότερον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μὴ διακρινόμενος ὡς ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ χρώματος αὐτῆς εἶτε πρὸς τὸ τοῦ ἰδίου σώματος, εἶτε πρὸς τὸ τῶν κλάδων, δι' ὧν ἦν περιβεβλημένος. Πολλάκις δολόκληρος ὥρα διήρχετο, καὶ ὁ *dacoit* δὲν εἶχε προχωρήσει οὐδὲ κατὰ δέκα μόνον βήματα· φθάνων ἐγγὺς τῆς σκηνῆς εἰσῆρχετο ἐκ τινος τῶν γωνιῶν ὡς ὄφεις· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ πάλιν ἴστατο, ἵνα ὁ περιηγητὴς, ὃν ὁ θύρῳς πιθανῶς εἶχεν ἐξεγείρει, ἀποκοιμηθῇ ἐκ νέου. Ἐπειτα, ὑπὸ τὰς αὐτὰς πάντοτε προφυλάξεις, ἀφῆρει ὅσα ἐδύνατο. Ἀν μάλιστα ὁ κοιμώμενος ἦν οὕτω πως κεκλιμένος, ὥστε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐργασίαν τοῦ *dacoit*, οὗτος κατῳρῶν διὰ νυγμῶν εἶτε τῆς κνήμης· εἶτε τοῦ βραχίονος τοῦ κοιμώμενου νὰ ἐπιτύχῃ προσωποτέραν θέσιν. Θέλων π. χ. νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ὑποκάτω σινδόνην, ἠνάγκασε διὰ νυγμῶν τὸν κοιμώμενον νὰ σύρῃται πρὸς τὸ ἑτερόν ἄκρον τῆς κλίνης, καὶ οὕτω πως ὁ *dacoit* ἀνεπαίσθητως ἀφῆρει τὴν σινδόνην ἐν τῷ ἅμα. Συνήθως ὁ *bheel* ἤρκετο ἀφαιρῶν τὰ παρακείμενα ἐνδύματα καὶ φεύγων· ἀλλ' ἂν ὁ κοιμώμενος ἠγείρετο, φεῦ!... τὸ ἐγχειρίδιον ἐξήπλου αὐτὸν ἀφύκτως. Ὁ διοικητὴς εἰσῆγαγεν αὐστηρὰς κατὰ τῶν κακούργων τούτων διατάξεις· καίτοι δὲ πολλὰς δυσκολίας ἡ εὐρωπαϊκὴ δικαιοσύνη ἀπῆντα, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῆς χώρας,

πολλὰι συμμορίαι, περικυκλωθεῖσαι, συνελήφθησαν οὕτως· εἰπεῖν ἐπ' αὐτοφώρῳ, καὶ οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὰς λησταί, ἄνευ πολλῶν δικαστικῶν διατυπώσεων, ἀπηγχονίσθησαν ἀπὸ τῶν κλάδων τῶν δένδρων. Ἀπὸ τοῦ 1810 πρὸς τὸ 1818 ἔτος κυρίως αἱ σωτήριαι αὐταὶ ἐκτελέσεις πολλάκις ἐπανελήφθησαν, καὶ ἐφάνη ἐπὶ τινὰ χρόνον, ὅτι ἡ χώρα ἐλυτρώθη ἀπὸ τῶν *dacoits*, ἢ τοῦλάχιστον ἀπὸ τῶν ὀργανισμένων συμμοριῶν αὐτῶν.

Πλὴν μετ' οὐ πολὺ παρετηρήθη, ὅτι οἱ φόνοι ἐπανελαμβάνοντο μετ' ἐπιτάσεως, διαπραττόμενοι μάλιστα πάντες μεθ' ὁμοιότητος παραδόξου ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς ἐκτελέσεως ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἰνδοστάνης. Τοιοῦτοτρόπως πάντα τὰ θύματα ἀνευρίσκοντο ἐστραγγαλισμένα, ἢ φέροντα τραύματα δι' ἐγχειρίδιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ τεθαμμένα εἰς μέρη παράμερα. Ἐπειτα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνευρισκομένων πτωμάτων δὲν εὐρίσκετο ἐν σχέσει πρὸς τὸν τῶν ἀπολεσθέντων ἀνθρώπων. Προφανῶς λοιπὸν συνέβαινεν τι τὸ μυστηριώδες· ἀλλ' οὕτε αἱ ἐρευναι τῆς δικαιοσύνης, οὕτε αἱ ὑποσχέσεις ἢ αἱ ἀπειλαὶ ἐδύναντο νὰ ἀποκαλύψωσι τὸ πρᾶγμα. Οἱ φονεῖς, συλλαμβανόμενοι ἐπ' αὐτοφώρῳ, οὐδὲν πάλιν ὠμολόγουν. Ἐν 1830 ἔτι μάλιστα ἀπηγχονίσθησαν πεντήκοντα συγχρόνως, ἀλλ' οὐδεὶς αὐτῶν ἠθέλησε νὰ ἀποκαλύψῃ τι περὶ τῆς ἐταιρίας. Τέλος τίς, ὀνόματι Φαριγγιάς, περιφημὸς καὶ ὡς δολοφόνος καὶ ὡς καταμνηστὴς, συνήνεσε ν' ἀποκαλύψῃ τὰ πάντα, ἐπὶ τῷ ὄρφ ὅμως νὰ μὴ φανευθῇ.

Ἀντὶ λοιπὸν τῶν *dacoits* εἶχε σχηματισθῇ αἵρεσις τις θρησκευτικῇ, πολλῶν φοβερωτέρα, ἢς τὰ μέλη ὀνομάζοντο *θύγοι* ἢ *garogari* (ἐκ τοῦ *thugna*, πᾶνουργεῖσθαι, καὶ *rkansna*, στραγγαλίζειν). Ὁπαδοὶ δὲ τῆς θείας Βχαρ-βανί, τῆς συζύγου Σίδα τοῦ καταστροφῆς ὄντες, ἐπεζήτησαν πρὸ πάντων τὴν καταστροφὴν, ἥτις ὥφειλε μόνον νὰ συντελεσθῇ κατ' ἐκκλησιαστικὸν τινὰ τύπον. Ἡ κλοπῇ, ἡ συνοδεύουσα πάντοτε τὸν φόνον, ἦν παρεπόμενον, ἔδεσμα ἡδὺ, κατὰ τὴν ἐκφρασιν δὲν ἐνθυμοῦμαι τίνος περιηγητοῦ. Οὐδαμῶς ἐφόβοῦντο τὸν θάνατον, τὸν ἀποστέλλοντα παρευθὺς εἰς τὸν οὐρανὸν τῆς Βχαρ-βανί, ὅπου γυναῖκες χαρίζονται καὶ ἀπολαύσεις, ἀδικόπως ἀνανεούμεναι, ἀνέμενον αὐτοὺς. Ὁφείλον ἄρα οἱ θύγοι, ἵνα πιστοὶ διατελέσωσι τῷ φοβερῷ αὐτῶν κώδικι, νὰ παρεισέλθωσι καὶ νὰ ἀποκτήσωσι τὴν φιλίαν τοῦ ἰδίου θύματος, νὰ ὁδοιπορῶσι μετ' αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀναμνήσκων οὕτω τὴν εὐκαιρον στιγμὴν πρὸς διαπραξίν τοῦ ἐγκλήματος. Ὅταν δὲ λαγῶς τις ἢ πτηνὸν διήρχετο κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν, αἷτινα ἐνομιζοντο οἰωνοί, ὁ θύγος, μένων βήματα τινὰ ὀπίσθεν, ἐπέπιπτε κατὰ τοῦ θύματος, καὶ δι' εἰδους τινὸς δικτύου ἀπέκτεινεν αὐτό.

Ἄλλοι ἐνέπηγον τὸ ἐγγεῖρδον ἐν τῇ κεφαλῇ, ἀλλ' ἦσαν οὗτοι οἱ μᾶλλον ὀλιγάριθμοι. Μετακομιστὰς πιστοὶ μετέφερον τὰ ληστευόμενα πράγματα εἰς ἀπόστασιν λευγῶν τινῶν ἐκεῖθεν, ὅπου ἄλλοι συνέταιροι ἐνήργουν τὴν πώλησιν, μεταβάλλοντες αὐτὰ διαφοροτρόπως, ὅπως παρὰ πλανήσωσι τὴν ἀνάκρισιν.

Τὰ θύματα ἡριθμοῦντο εἰς χιλιάδας, ἀλλ' αἱ διηγήσεις καὶ αἱ λεπτομέρειαι, ἃς ὁ Φαριγγιᾶς διηγείτο, ἐφάνησαν τοσοῦτον μυθώδεις τῷ συνταγματάρχῃ Σλήμαν, τῷ δραστηρίῳ διοικητῇ τῆς Narsingpooor, ὥστε ἐδίσταζε νὰ πιστεύσῃ. «Μόλις εἰς ἀπόστασιν μιλίου ἀπὸ τῆς ἑδρας ὑμῶν, ἔλεγεν αὐτῷ ὁ Φαριγγιᾶς, ἐν τῷ ἀλδαίῳ (χωρίῳ) Kundaly κατοικοῦσι πλείονες τῶν πεντήκοντα φανσιγάρων. Φακίρης τις ἔχει τὴν κατοικίαν του ἐντὸς τῶν δασῶν, τῶν περιβαλλόντων τὸ χωρίον Mundisoor, μεταξὺ Βωπῶλ καὶ Σωγῶρ, ἐκεῖ δὲ καθ' ὠρισμένους τοῦ ἔτους ἡμέρας συνηθροίζονται χιλιάδες θύγων, συρρέοντες ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῆς Ἰνδοστάνης.»

Καίτοι αἱ ἀνακοινώσεις αὗται ὑπῆρχον τοσοῦτον ὠρισμέναι, ὅ συνταγματάρχης ἀμφέβαλλεν ἀκόμη. «Λοιπὸν, προστίθῃσιν ὁ Φαριγγιᾶς, σκάψατε τὴν γῆν περὶ τοὺς πόδας τοῦ δένδρου τούτου, τοῦ σιμάζοντος τὴν ὑμετέραν σκηνήν, καὶ θέλετε εὑρεῖν τὰ λείψανα δεκατριῶν ἀνθρώπων, φονευθέντων καθ' ὠρισμένους ἡποχάς.» Καὶ ἀληθῶς τὰ δεκατρία πτώματα εὑρέθησαν τεθαμμένα πλησίον ἀλλήλων, ἐν μάλιστα τούτων ἦν ἀκριβῶς ὑπὸ τὴν σκηνήν. Εἰς ἀπόστασιν μιλίου ἄλλαι ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φαριγγιᾶ παρῴυσαν ἀποτελέσματα ὅμοια, ὑπεσχέθη μάλιστα οὗτος τῷ ἐκπεπληγμένῳ διοικητῇ νὰ ὑποδείξῃ πεντήκοντα ὁμοίας κρίπτας ἐν περιφερείᾳ ὀλίγων λευγῶν.

Οὐδεμία πλέον ἄρα ὑπῆρχεν ἀμφιβολία. Ὁ συνταγματάρχης ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ Φαριγγιᾶ πρὸς τὴν Καλκούτταν, καὶ ὁ διοικητὴς ἐφρόντισε δραστηριώτατα, ὅπως ἐξοντώσῃ τὸν φοβερὸν ἐκείνων συνεταγισμὸν, οὕτως οἱ ἄδρατοι κλάδοι ἐξετείνοντο ἐπὶ πάσης τῆς Ἰνδοστάνης. Ἀξιοματικοὶ λοιπὸν ἐκ τῶν ἐμπειροτάτων καὶ τῶν κάλλιστα γινωσκόντων τὴν τε γλῶσσαν καὶ τὰ ἦθη τοῦ τόπου ἀπεστάλησαν πρὸς τὰ μέρη, τὰ καταδειχθέντα ὡς κέντρα τῶν κυριωτέρων συνελεύσεων τῶν φανσιγάρων. Πάντες οἱ ὑπάλληλοι ἔλαβον διαταγὰς κατεσκευασμένας καὶ αὐστηροτάτας, ἕκαστος δὲ ὥρειλε νὰ καταβάλλῃ τὴν ἀρμόζοντα ζήλον καὶ τὴν δραστηριότητα πρὸς τὴν δυσχερῆ καὶ κινδυνώδη τῇ ἐρευνᾷ. Ἐπρεπε νὰ κινηθῶσι τάγματα, ἵνα περικυκλωθῶσιν οἱ φοβεροὶ συνωμοταί, οἵτινες ἐπὶ πολὺν χρόνον κατῴρθουν νὰ διαφεύγῃσιν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἐχθρῶν, καθ' ἣν στιγμήν ἐπιστεύοντο συλληφθέντες. Ὁλόκληρα ἀποσπάσματα ἐγγχωρίων στρατιωτῶν ἐξηφανίσθησαν

ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ νυκτὶ, οὐδὲν δὲ ὑπῆρξε δυνατὸν νὰ γνωσθῇ περὶ τῆς τύχης τῶν ἀθλίων ἐκείνων· μόνον δὲ θύγος τις αἰχμαλώτος κατέδειξε ποτε μέρος τι, ἐν ᾧ εὑρέθησαν διακόσια πτώματα στρατιωτῶν ἐγγχωρίων, τεθαμμένα ἐν τῷ βυθῷ ῥύακος, οὕτως τὰ ὕδατα εἶχον ἀποστρέψει καὶ κατόπιν ἐπαναφέρει εἰς τὸν φυσικὸν αὐτῶν ῥοὺν οἱ θύγοι. Τοῦτο καὶ μόνον τὸ ἐπεισόδιον ἀρκεῖ, ἵνα ἐνοηθῇ ἡ σπουδαιότης τοῦ μαιφόνου ἐκείνου συνεταγισμοῦ, ὅστις, ὡργανισμένος ὢν ὡς εἰδός τι μασσωνισμοῦ, εἶχεν οὐ μόνον σημεία διάφορα πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν συνεταγιστῶν, ἀλλὰ καὶ θαμνοὺς διαφόρους, οἷον κατασκόπους, ἀγγελιαφόρους, νεκροθάπτας, προδιβαζόμενους κατόπιν εἰς στραγγαλιστάς. Ἀλλὰ καὶ πλούσιοι πολλοὶ ἀπετέλουν μέρος τοῦ συνεταγισμοῦ, ὑποθάλλοντες αὐτὸν διὰ τακτικῶν ἐπιχορηγήσεων. Οἱ φακίραι ὅμως ἦσαν οἱ πρότεστοι τῶν κατασκόπων καὶ προδοτῶν, παρέχοντες μάλιστα καὶ τὰ οἰκήματα αὐτῶν, μακρὰν κείμενα καὶ ἀπομεμονωμένα, διὰ τὰς συνελεύσεις, συγκροτούμενας πάντοτε κατὰ τὴν νύκτα! Τοσοῦτος δὲ ἦν ὁ φανατισμὸς τῶν θύγων, ὥστε, κομπάζοντες ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασιν αὐτῶν, ἐβαινον ἐνθουσιῶντες ἐπὶ τὴν καταδίκην, ἥς συχναίς μάλιστα ἐπέσπευδον τὴν ἐκτέλεσιν, στραγγαλίζοντες ἑαυτοὺς ἐν τῇ εἰρικῇ.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι οὐδέποτε, οὐδ' ὡς ἐγγιστα, ὠρίσθη ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων ὑπὸ τῶν θύγων· ὅσοι ὅμως ἀνεκαλύφθησαν εἶτε τυχαίως εἶτε ἐκ καταγγελιῶν ἀναβάνουσιν εἰς πολλὰς χιλιάδας. Μόνος ὁ Φαριγγιᾶς εἶχε φονεύσει ἄνω τῶν ἑξακοσίων. Ἀλλος τις θύγος ἐκαυχᾶτο, ὡς φονεύσας ἐννεακαίδεκα καὶ ἑπτακοσίους. Ἐκ τούτων καὶ μόνων ἃς φαντασθῇ τις τὸ ὅλον, ἀφοῦ παρόμοιοι φονεῖς ὑπῆρχον κατὰ χιλιάδας.

Ἐν διαστήματι πεντεκαίδεκα ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1845 ἔτους, κυρίως ὅμως ἀπὸ τοῦ 1830 μέχρι τοῦ 1838, αἱ εἰδικαὶ ἐπιτροπαί, αἱ συσταθεῖσαι πρὸς ἀνακάλυψιν καὶ τιμωρίαν τῶν θύγων, ἀπηγγόνισαν ὀκτακοσίους ἢ ἐννεακοσίους, ἐξώρισαν χιλίους τετρακοσίους, καὶ κατεδίωκσαν περίπου τετρακοσίους εἰς δεσμὰ διὰ βίου, ἢ πρόσκαιρα. Ἐκ τῶν περιού ἀπέθανον ἐν τῇ εἰρικῇ, σχεδὸν πάντες αὐτοκτονήσαντες. Πεντακόσιοι ἢ ἑξακόσιοι, θεωρηθέντες ὡς καταμνηστὰς, ἢ ἔλαβον χάριν, ἢ ἡλαττώθη ἡ ποινὴ αὐτῶν. Δύο μάλιστα ἢ τρεῖς ἐκ τῶν τελευταίων τούτων, ζῶντες ἡσυχῶς ἐν τῇ Καλκούττῃ, ὅτε διέτριβον καὶ ἐγὼ ἐκεῖ, διηγούτο τὰ ἐγκλήματα αὐτῶν μετὰ πλήρους ἀταρξίας, μετ' εἰδους τινὸς μάλιστα ὑπερηφανείας.

Καταδιωχθεῖσα καὶ πανταχόθεν πιεσθεῖσα μετ' ἐπιμονῆς καὶ δραστηριότητος ἡ φοβερά ἐκείνη μασσωνία τῶν θύγων, φαίνεται ὅτι ἐντελῶς ἐξέλιπεν ἐκ τῆς Ἰνδοστάνης, ἢ τοῦλάχιστον

στον, ὅτι δὲν παρέχει σημεῖα ὑπάρξεως. Καὶ προσθέτω τὴν τελευταίαν ταύτην φράσιν, διότι Ἀγγλοὶ τινὲς, κάλλιστα τὸν τόπον γνωρίζοντες, μὲ ἐβεβαίωσαν, ὅτι οἱ θύγοι δισώζονται πάντοτε, καὶ ὅτι, ἂν ποτε ἐπέλθῃ ἀναστάσις τις, θέλουσιν ἀναφανῆ, ἐπαναλκμυδάνοντες τὰ στυγερά αὐτῶν ἀνδραγαθήματα.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

(Ἐκ τῶν τοῦ Σαμουήλ Σμάιλς.)

Ἐπέμοι τίνα θυμάσαι καὶ ὅα σοὶ εἶπω ὁποῖος εἶσαι.

Sainte-Beuve.

Ἡ ἀνατροφή τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ οἰκογενεῇ παρτείνεται πέραν τῆς παιδικῆς ἡλικίας· δύναται δέ τις εἰπεῖν ὅτι οὐδέποτε παύει. Ἐν τῇ προόδῳ ὅμως τῶν ἐτῶν ἐπέρχεται χρόνος, καθ' ὃν ἡ ἐπίδρασις τῆς οἰκογενείας δὲν εἶναι ἀπόλυτος, διότι ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς ἀνατροφῆς τῆς μᾶλλον τεχνικῆς τοῦ σχολείου, ὑπὸ τῆς διατριβῆς τῶν φίλων καὶ τῶν συντρόφων, οἵτινες διαρκῶς διαπλάττουσι τὸν χαρακτήρα διὰ τῆς πνευσχύρου δυνάμεως τοῦ παραδείγματος.

Οἱ ἄνθρωποι νέοι ἢ γέροντες, ἀλλὰ μᾶλλον οἱ νέοι, ἀδυνατοῦσι νὰ ἐμποδίσωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ μιμῶνται ἐκείνους μεθ' ὧν διατρέβουσι καὶ συγχρωτίζονται. Ἡ μήτηρ τοῦ Γεωργίου Χέρβετ ἔλεγεν εἰς τὸν υἱὸν τῆς τοῦς ἐξῆς λόγους πρὸς ὀδηγίαν αὐτοῦ· «Ὅπως τὸ σῶμα ἡμῶν τρέφεται ἀνκλόγως τῆς παραλαμβανόμενης τροφῆς, οὕτω καὶ ἡ ἀρετὴ ἢ ἡ κακία ἀνεπαισθήτως εἰσδύουσιν εἰς τὴν ψυχὴν μας διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς ἀνατροφῆς μετὰ καλῶν ἢ κακῶν ἀνθρώπων».

Ἀδύνατον ἀληθῶς οἱ περὶ ἡμᾶς ἄνθρωποι νὰ μὴ ἐπηρεάσωσι μέγας ὡς πρὸς τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτήρος· διότι οἱ ἄνθρωποι φύσει εἶναι μιμοί, καὶ ἕκαστος λεληθότως παραλαμβάνει τοὺς λόγους, τὴν στάσιν, τὰς χειρονομίας ἐκείνων, οὓς ἀναστρέφεται. «Τὸ παράδειγμα, ἔλεγεν ὁ Βούρκε, εἶναι τὸ πᾶν. Τὸ παράδειγμα εἶναι τὸ σχολεῖον τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ τις μόνον ἐν αὐτῷ θέλει νὰ διδάσκηται».

Ἡ μίμησις ἐν γένει γίνεται ἄνευ συνειδήσεως τοῦ πράττοντος, ὥστε ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς παρέρχεται ἄδρατος, ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα μένουσι διαρκῆ. Μόνον δὲ ὅταν ἄνθρωπος ἱκανὸς νὰ προξενήσῃ ἐντύπωσιν σχετίζεται πρὸς ἑταῖρον ἐπιδεκτικὸν ἐντυπώσεων, καθίστανται δραστικά ἐπὶ τοῦ χαρακτήρος τοῦ δευτέρου ἀποτελέσματα. Ἐν τούτοις καὶ χαρακτήρες ἀσθενεῖς αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐπενεργοῦσιν ἐπὶ τῶν περὶ αὐτοὺς ἀνθρώπων. Ἡ ἀφομοίωσις τῶν αἰσθημάτων, τῶν σκέψεων καὶ τῶν ἔξεων τελείται ἀενάως καὶ ἡ ἐπενέργεια τοῦ παραδείγματος εἶναι ἀκατάπαυστος.

«Ὁμίλησαν πολλὰ περὶ ἀνατροφῆς, ἔλεγεν ὁ Κάρολος Μπέλ, ἐν τινι τῶν ἐπιστολῶν του, ἀλλ' εὐρίσκω ὅτι δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὸ παράδειγμα. Ἡ καλλιτέρα παιδείσις ἐμοῦ ἐπῆλθεν ἐκ τοῦ παραδείγματος, ὅπερ μοὶ παρέσχον οἱ ἀδελφοί μου».

Ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων κεῖται, ἵνα αἱ περιστάσεις, αἱ συνετελούσαι εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτήρος, ἐπενεργῶσιν ἐν ὥρᾳ καθ' ἣν ὁ παῖς προάγεται εἰς ἡλικίαν. Προϊόντος τοῦ χρόνου, τὸ παράδειγμα καὶ ἡ μίμησις μεταβάλλονται εἰς ἑξείς, αἵτινες μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀποκτῶσιν ἐφ' ἡμῶν τοιοῦτον κράτος, ὥστε λεληθότως πως καὶ ἀοράτως ἀποβάλλομεν μέρος τῆς προσωπικῆς ἡμῶν ἐλευθερίας.

Ἐλαχίστη κακὴ πτυχὴ τοῦ χαρακτήρος, ἑξῆς διὰ τοῦ χρόνου κατασταθεῖσα, ἀποβαίνει τοσοῦτω τυραννικῇ, ὥστε ὑπάρχουσι τινες προσκεκολλημένοι εἰς τὸ κακὸν, καίτοι καταρῶνται αὐτοῦ. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐγένοντο δοῦλοι τῶν ἑξέων τῶν, ἀδυνατοῦντες ν' ἀνισταθῶσιν εἰς τὴν δύναμιν αὐτῶν. Οὕτως ὁ Λώκιος διατείνεται ὅτι τὸ νὰ πλάσῃ τις καὶ διατηρήσῃ ἰσχύϊν τοῦ νοῦς, δι' ἧς νὰ δύναται νὰ παλαίῃ κατὰ τοῦ κράτους οἷα δὴ ποτε κακῆς ἐξέως, πρέπει νὰ θεωρηθῇ, ὡς ἐν τῶν μεγάλων ἔργων τῆς ἡθικῆς παιδεύσεως.

Λέγεται συνήθως ὅτι οἱ ἄνθρωποι γνωρίζονται ἐκ τῶν ἀνθρώπων, οὓς ἀναστρέφονται. Ἀνθρωποι νηφάλιοι δὲν συνάπτουσι σχέσεις μετὰ μεθύσων, οὐδ' εὐγενεῖς περὶ τοὺς τρόπους μετὰ χυδαίων, ἢ εὐσχήμονες μετ' ἀναίδων. Τὸ νὰ ἔχῃ τις φίλους ἀνθρώπους διεφθαρμένους εἶναι σημεῖον ταπεινῶν αἰσθημάτων καὶ τάσεων κακῶν· τὸ νὰ φοιτᾷ δὲ εἰς τοιαύτην κοινωνίαν ἄγει εἰς ἀναπόφευκτον ἐκφυλισμὸν τοῦ χαρακτήρος. Ἡ διατριβὴ μετὰ χυδαίων ἀνθρώπων καὶ ἐγωιστῶν ἔχει ἐπιβλαβέστατα ἐπὶ τοῦ χαρακτήρος ἀποτελέσματα· ζηραίνει τὴν ψυχὴν, καθιστᾷ κατηφῆ, περιορισμένην, ἐχθρὰν τοῦ ἀληθινοῦ μεγαλείου καὶ τοῦ γενναίου χαρακτήρος. Ὁ νοῦς ἐθίζεται νὰ διατρέχῃ στενοὺς αὐλάκας, ἡ δὲ καρδία συσφίγγεται, καὶ διαφθείρεται πᾶσα γενναία τάσις φιλοδοξίας καὶ πραγματικῆς ὑπεροχῆς.

Τὸ ὑναντίον ἡ μετ' ἀνθρώπων νοημόνων, ἐμπείρων καὶ πολλῶ ὑπερέρων ἡμῶν διατριβὴ πάντοτε ἀποβαίνει πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ δυνάμεως, διότι διδασκόμεθα ἐκ τῆς πείρας τῶν γνώσεων, καὶ τῶν παθημάτων ἐκείνων.

Ὁ χαρακτήρ ἐπιδρᾷ ἐφ' ὅλων τῶν περιστάσεων τοῦ βίου. Ἐντιμὸς πενήτης ἐμφυσᾷ ζωὴν εἰς τοὺς συνεργάτας αὐτοῦ καὶ ἀναπτύσσει πάσας αὐτῶν τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις. Βεβαίως οἶναι ὅτι ὁ Φραγκλῖνος, ἐργάτης ὢν ἐν Λονδίῳ, ἀνεμόρφωσαν ὀλόκληρον ἐργοστάσιον. Τὸ ὑναντίον ἄνθρωπος φαυλόβιος, ἐν τῇ κακίᾳ βιώσας, γίνεται

πρόξενος ταπεινώσεως και καταστροφής των συντρόφων του. Ο πλοίαρχος Τζών Βρόουν έλεγε ποτε εις τὸν Έμερσὼν ὅτι «ἔνα θεμελιωθῇ ἀποικία εἰς ἑνῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐν αὐτῇ ἔχει πλεονέκτηρον ἀξίαν 100 ἢ καὶ 1000 ἄλλων ἄνευ ἀρχῶν».

Ἡ δύναμις ἐπίσης τῆς ἀγαθότητος ἔχει μεγίστην ἐν τῷ βίῳ ἐπήρειαν. Ἡ μετ' ἀγαθῶν ἀνθρώπων ἀναστροφή γεννᾷ ἀναμφιλέκτως ἀγαθὰ. «Ἡμεῖς κοινῇ ἀργίλλοις πρὶν ἢ φυτευθῶσιν ἐπ' ἐμοῦ ῥόδα», λέγει γῆ ἀρωματικῇ ἐν τινι ἀνατολικῷ μύθῳ. Οἱ ὅμοιοι γεννῶσιν ὁμοίους καὶ τὸ ἀγαθὸν γεννᾷ ἀγαθόν.

Ἡ ἀγαθότης ἔχει μεγίστην ἰσχὺν, δι' ἧς θέλγει καὶ κυβερνᾷ. Ὁ ὕπ' αὐτῆς δ' ἐμπνεόμενος καθίσταται ἀληθὴς ἡγεμὼν, πρὸς ἑαυτὸν ἐλκύνων πάσας τὰς καρδίας.

Ἐπάρχουσιν ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων ἡ παρουσία ἀποπνέει εἰδὸς τι ἡθικῆς εὐωδίας δροσερῆς καὶ ζωογόνου, ὡς ὁ ἀῆρ τῶν ὀρέων καὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Ἡ γλυκεῖα φύσις τοῦ Θωμᾶ Μώρου ἦτο τόσῳ ἰσχυρὰ, ὥστε ἐπεδύλαττο εἰς τοὺς κακοὺς, ἐνῶ ἀφ' ἐτέρου ἐνέπνευε τοὺς ἀγαθοὺς.

Ἡ ὕψις μόνη μεγάλου ἀνδρὸς καὶ γενναίου ἐμπνέει πολλάκις τοὺς νέους, οἵτινες συνήθως θαυμάζουσι καὶ ἀγαπῶσιν ὅ,τι γλυκὺ, εὐγενὲς καὶ ἀληθές. Ὁ Σατωβριὰν ἄπαξ μόνον εἶδε τὸν Οὐάσιγκτων, ἀλλ' ἀνεμιμήσκειτο αὐτοῦ καθ' ἅπαντα τὸν βίον. Διηγούμενος τὴν μετ' αὐτοῦ συνέντευξιν προσθέτει: «Ὁ Οὐάσιγκτων κατήλθεν εἰς τὸν τάφον πρὶν ἢ εἶτι ἐγὼ ἀποκτῆσω μικρὸν φήμη. Διήλθον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ὡς ὁ μᾶλλον ἄγνωστος τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ ἐκεῖνος τότε ἐκέκτητο πᾶσαν αὐτοῦ τὴν λάμπιν. Τὸ ὄνομά μου ὥς δὲν ἔμεινεν ὀλόκληρον ἡμέραν εἰς τὴν μνήμην του. Εὐτυχὴς ἐν τούτοις λογίζομαι διότι τὰ βλέμματά του ἐρρίφθησαν μικρὸν καὶ ἐπ' ἐμοῦ τὴν φλόγα αὐτῶν ἡσθάνομην δι' ὅλου τοῦ βίου μου. Ἐπάρχει δύναμις εἰς τὸ βλέμμα μεγάλου ἀνδρὸς».

Ἡ εἰκὼν μόνη ἀγαθοῦ ἀνδρὸς ἀνηρτημένη ἐν τῷ ὁματίῳ εἶναι δι' ἡμᾶς πολλάκις εἰδὸς τι συντροφίας· ἐθίζει ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ διαφερόμεθα καὶ ἀγαπῶμεν τὸν εἰκονιζόμενον. Παρρηγοῦντες τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦ, νομίζομεν ὅτι ἀποκτῶμεν πλεονέκτηρον τὴν γνωριμίαν του, καὶ οἶονεἰ εἰσερχόμεθα εἰς στενωτέραν τινα μετ' αὐτοῦ συγγένειαν· χρησιμεύει ὡς δεσμὸς ἐνῶν ἡμᾶς πρὸς φύσιν ἀνωτέραν καὶ βελτίω τῆς ἡμετέρας· καὶ μολονότι πόρρω ἀπέχομεν τῆς ἀξίας τοῦ ἡρώδους, ὑπὸ ἐποψίν τινα αἰσθάνομεθα ἑαυτοὺς ὑποστηρίζομένους καὶ ἰσχυροποιούμενους ἐκ τῆς εἰκόνος, ἣν ἔχομεν ἀδιαλείπτως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν.

Ὁ καθηγητὴς Τύνδαλ ἔλεγε περὶ τοῦ Φραδᾶ, ὅτι ἡ φίλις του ἐνέπνευε «δραστηριότητα καὶ ἐμπνευσιν». Διελθὼν ἐσπέραν τινὰ μετ' αὐ-

τοῦ, ἔγραψεν ὕστερον: «Τὰ ἔργα του διεγείρουσι τὸν θαυμασμόν, ἀλλ' ἡ μετ' αὐτοῦ διατριβὴ θερμαίνει καὶ ὑψοῖ τὴν καρδίαν. Ἀγαπῶ τὴν δύναμιν, ἀλλ' οὐδέποτε θὰ λησμονήσω ὁποῖον παρὰδειγμα ἔδωκέ μοι ἡ ἔνωσις τῆς δυνάμεως ταύτης μετὰ τῆς μετριότητος, τρυφερότητος καὶ γλυκύτητος τοῦ ἥθους τοῦ Φραδᾶ». Οὕτως οἱ ἄνθρωποι, οἱ τρυφερὸν καρδίαν ἔχοντες, διὰ τῆς δυνάμεως τῆς στοργῆς καὶ τοῦ νοὸς κέεινται τὸ ὄψον νὰ μορφώσῃ χαρκατῆρας ἀνθρώπων, προωρισμένων αὐτῶν τούτων αἰθῆς νὰ διευθύνωσι τὴν μέλλουσαν γενεὰν τῆς φυλῆς των. Αἱ μεγάλαί καρδίαι πλουτοῦσιν ἐκ δυνάμεως ἀκτινοβολούσης· οὐ μόνον δὲ δι' αὐτῆς δρῶσιν ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ μεταδίδουσι ταύτην εἰς τοὺς πλησίον καὶ ἐπενεργοῦσιν ὅπως ἀναβλαστήσῃ παρ' αὐτοῖς νέα. Οὕτως ὁ Δάντης ἔσσυε κατόπιν του καὶ ἐξήγειρε πολλοὺς μεγαλοφυεῖς ἄνδρας, τὸν Περράρχον, τὸν Βοκάκιον, τὸν Τάσσον· αὐτὸς ἐνέπνευσε τοὺς μεγάλους ζωγράφους τῆς Ἰταλίας Γκιωττον, Ὁρνάνιν, Μιχαήλ Ἀγγελον καὶ Ῥαφαήλον· ὁ Ἀρίστος καὶ ὁ Τιτιανὸς ἐνέπνευσαν ἀμοιβαίως ἀλλήλους καὶ ἐγένοντο πηγὴ τῆς ἀμοιβαίας αὐτῶν δόξης.

Οἱ μεγάλοι ἄνδρες καὶ γενναῖοι σφύρουσι τοὺς ἄλλους, διεγείροντες τὸν αὐθόρμητον θαυμασμόν τῆς ἀνθρωπότητος. Αὐτὸς ὁ θαυμασμός των εὐγενῶν χαρακτηρῶν ὑψοῖ τὸ πνεῦμα καὶ τείνει νὰ ἐξαγοράσῃ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ αἰχμαλωσίας. Ἡ ἀνάμνησις ἐκείνων, οἵτινες ἐξέχουσι διὰ τῶν μεγάλων αὐτῶν ἰδεῶν καὶ τῶν μεγάλων ἔργων, παράγει περὶ ἡμᾶς δικυγεστέραν ἀτμοσφῆραν, ἐν τῇ ὁποίᾳ αἰσθάνομεθα τὰς δόξεις ἡμῶν καὶ τὰς σκέψεις λεληθότως μετεωρίζομένους.

«Εἰπέ μοι ποῖον θαυμάζεις, λέγει ὁ Σαιντ-Ρευν, καὶ θὰ σοὶ εἰπῶ ὁποῖος εἶσαι, τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὰς ἀρετάς σου, τὰς δόξεις σου καὶ τὸν χαρακτῆρά σου».

Ἐν τῇ νεότητι δὲ πρὸ πάντων, ὅτε ὁ χαρακτῆρ μορφοῦται, ἡ ἀνάγκη τοῦ θαυμάζειν εἶναι μᾶλλον ἐπικειμένη. Προϊούσης τῆς ἡλικίας συσπειροῦμεθα εἰς τὰς ἑξέσεις μας, καὶ τὸ νὰ μὴ θαυμάζωμεν τίποτε καθίσταται ὁ ὁρὸς τοῦ βίου μας. Εἶναι λοιπὸν καλὸν νὰ ἐνθαρρύνωμεν τοὺς παῖδας πρὸς θαυμασμόν τῶν μεγάλων χαρακτῆρων· ἐνόσω δηλαδή ἡ φύσις εἶναι εὐπλαστός καὶ ἐπιδεκτικὴ ἐντυπώσεων.

Οὐδεμία ἀρετὴ, λέγει ὁ διδάκτωρ Ζόνσεν, δὲν φέρεται εἰς ἡμᾶς πλεονέκτους φίλους, ὅσον ὁ εἰλικρινὲς θαυμασμός των πλεονεκτημάτων των ἀλλῶν, διότι δεικνύει φύσιν γενναίαν εἰλικρινῆ, ἀπλὴν καὶ ἀπὸ καρδίας ἀναγνωρίσιν τῆς ἀξίας.

Πλεῖστοι τῶν νέων, τῶν ἐχόντων ἥθος καὶ φρόνημα γενναῖον, ἔχουσιν ἥρωα, τὸν ὁποῖον θαυμάζουσιν· οὕτως ὁ Ἀλλαν Κουνγκάμ ὅταν ἦτο μαθητευόμενος τεχνίτης εἰς Νισιδάλ ἐπορεύετο περὶ μέχρις Ἐδιμβούργου μόνον καὶ μό-

νον διὰ νὰ ἴδῃ τὸν Σίρ Βάλτερ Σκώττ διερχόμενον ἀπὸ τῆς ὁδοῦ. Θαυμάζομεν ἀκουσίως τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ νέου τούτου καὶ σεβόμεθα τὸ αἶτιον, τὸ ὠθῆσαν αὐτὸν εἰς τὴν ὁδοιπορίαν ἐκείνην· λέγουσι περὶ τοῦ Σίρ Γιοζουέ Ῥαϋνὸλδς ὅτι ἐν ἡλικίᾳ δέκα ἐτῶν διέσχισε πολλὰς σειρὰς ἀνθρώπων καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρά του διὰ νὰ ἐγγίσῃ τὸν Πάπ, ὡς ἂν ἡ ἐπαφὴ αὐτῇ εἶχε εἶδος τι μυστηριώδους ἀρετῆς. Πολλὰ ἔτη ὕστερον ὁ ζωγράφος Χάϊδεν ἐπερηφανέετο διότι εἶδε καὶ ἡγγίσε τὸν Ῥαϋνὸλδς, ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν εἰς τὴν πατρίδα του. Ὁ ποιητὴς Ῥογῆρος διηγείτο ὁποῖον φλογερὰν ἐπιθυμίαν εἶχε παῖς ὢν νὰ ἴδῃ τὸν διδάκτορα Τζόνσων· ἀλλ' ἅμα πρεσβεῖς εἰς τὴν οἰκίαν του ἔθεσε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ῥόπτρου τῆς θύρας, ἀπώλεσε τὸ θάρρος καὶ ἐπανεκάμψεν εἰς τὰ ἴδια. Ὁ Ἰσαὰκ Δισδράελης, νέος ὢν, ἐπορεύθη ὡσαύτως εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Τζόνσων, ἀλλ' ὅταν ἐκρότησε τὸ ῥόπτρον ἐπληροφορήθη πρὸς μεγίστην αὐτοῦ λύπην ὑπὸ τοῦ ὑψηρέτου ὅτι ὁ περιώνυμος λεξιλογγράφος πρὸ τινων ὥρων εἶχε παραδώσει τὴν τελευταίαν αὐτοῦ πνοήν.

Οἱ περιορισμένοι νόες καὶ ἄνευ γενναιότητος τούναντιον οὐδὲν θαυμάζουσιν εἰλικρινῶς, πρὸς δυστυχίαν αὐτῶν δὲν δύνανται νὰ ἀναγνωρίσωσι καὶ ἐτι ὀλιγώτερον νὰ τιμήσωσι τοὺς μεγάλους ἄνδρας καὶ τὰ μεγάλα ἔργα.

Ὁ Ῥωσπουκὸλδ ἐν τοῖς γυναικείοις αὐτοῦ λέγει ὅτι ἐν ταῖς δυστυχίαις τῶν καλλιτέρων ἡμῶν φίλων εὐρίσκομεν πάντοτε κατὰ τι, τὴ δόξαν δὲν ἀπαρέσκει εἰς ἡμᾶς. Μόνον ἄνθρωποι στενῆς διανοίας καὶ μικρολόγοι δύνανται νὰ αἰσθάνωσι χαρὰν ἐπὶ τῇ δυστυχίᾳ τοῦ πλησίον ἢ δυσἀρέσκειαν ἐπὶ τῇ εὐημερίᾳ αὐτοῦ. Ἐπάρχουσι δυστυχῶς τοιοῦτοι ἀγενεῖς ἄνθρωποι, οἱ μᾶλλον ὁμῶς ἀνυπόφοροι πάντων εἶναι οἱ ζῶντες ἐκ τῆς διαβολῆς καὶ τοῦ σκόμματος. Καταντῶσι νὰ θεωρῶσι τὰς ἐπιτυχίας τῶν ἄλλων, καὶ εἰς αὐτὰ ἔτι τὰ θεάρεστα ἔργα, ὡς προσωπικὴν προσβολήν· δὲν δύνανται νὰ ἀκούσωσιν ἔπαινον ὑπὲρ τινος καὶ δὴ ἐὰν οὗτος μετέρχεται τὴν ἰδίαν μετ' αὐτῶν τέχνην ἢ ἔχῃ τὸ αὐτὸ ἐπάγγελμα. Συγχωροῦσιν εἰς ἄνθρωπον τινα τὰς πλάνους του, ἀλλὰ δὲν δύνανται ποτε νὰ συγχωρήσωσι νὰ φανῇ ἀνώτερος αὐτῶν. Μεγαλειτέρα αὐτῶν παρηγορία εἶναι νὰ εὐρωσιν ἐλαττώματα εἰς ἄνδρας ἐξόχου χαρακτῆρος.

«Ἐὰν οἱ σοφοὶ δὲν ἐπλανῶντο, λέγει ὁ Γεώργιος Χέρβερτ, τὸ τοιοῦτον θὰ ἦτο πολὺ σκληρὸν διὰ τοὺς ἀνοήτους». Συγγραφεὺς Γερμανὸς εἶπεν ὅτι «οἱ πτωχοὶ νόες μόνον ἀναζητοῦσι ν' ἀνεύρωσι κηλίδας εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἢ τῶν μεγάλων χρόνων τῆς ἱστορίας».

Ὁ θαυμασμός πρὸς τοὺς μεγάλους ἄνδρας γεννᾷ φυσικῶς ἐν ἡμῖν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μιμηθῶμεν αὐτούς. Ὁ Θεμιστοκλῆς νέος ὢν δὲν ἐκοι-

μᾶτο, διότι ἐμπόδιζεν αὐτὸν τὸ τρώπαιον τοῦ Μιλτιάδου. Ἡ ἱστορία ἀδιακόπως διηγεῖται παρὰδείγματα μεγάλων ἀνδρῶν, οἵτινες ἐμιμήθησαν ἄλλους προγενεστέρους.

Οἱ μεγάλοι ἄνδρες διηγείραν τὸν θαυμασμόν τῶν βασιλέων, τῶν παπῶν, καὶ τῶν αυτοκρατόρων. Ὁ Φραγκίσκος τῶν Μεδίκων οὐδέποτε ὠμίλησε περὶ τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου μὴ ἀποκαλύψας τὴν κεφαλήν του, ὁ δὲ πάπας Ἰούλιος Γ' ἐκάθειεν αὐτὸν πλησίον του, ἐνῶ ὠδεαὶς καρδιναλίων ἴσταντο ὄρθιοι. Ὁ Κάρολος Ε' παρεμέριζε διὰ νὰ ἀνοίξῃ διόδον εἰς τὸν ζωγράφον Τιτιανόν, ἡμέραν δὲ τινα πεσοῦσης τῆς γραφίδος ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ζωγράφου· ὁ Κάρολος ἔσκυψε καὶ ἔλαβεν αὐτὴν εἰπὼν «Εἴσθε ἄξιος νὰ ὑπηρετηθῇτε ὑπὸ αυτοκράτορος». Ὁ πάπας Λέων Ι' ἠπέλησε δι' ἀφορισμοῦ ἐκείνον, ὅστις ἤθελε τυπώσει καὶ πωλήσῃ τὰ ποιήματα τοῦ Ἀρίστου, ἄνευ τῆς συναινέσεως τοῦ ποιητοῦ. Ὁ αὐτὸς πάπας παρευρέθη εἰς τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην τοῦ Ῥαφαήλου. Ὁ δὲ Φραγκίσκος Α' ὑπῆρξε μάρτυς τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ Λεονάρδου Δε-Βίντσι. Ὁ Βυρῶν ἐθεώρει τὸν Νεύτων ὡς τὸν μεγαλειέτερον τῶν φιλοσόφων καὶ ἐθαύμαζεν αὐτὸν τόσον εἰλικρινῶς, ὥστε εἰργάζετο ἔχων ἀπέναντι αὐτοῦ τὴν εἰκόνα του. Ὁ Σίλλερ ἐθεώρει μετὰ θαυμασμοῦ τὸν Σαίξπηρον. Ἀφωσιώθην εἰς ἕνα ἄνδρα, ἔλεγεν ὁ Κάνιγκ, ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας. Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Πίττ οὐδένα ἀνεγνώρισεν ἀρχηγόν καὶ ἡ πολιτικὴ μου ὑπακοὴ διατελεῖ τεθαμμένη ἐν τῷ τάφῳ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου.

Ἡμέραν τινὰ ὁ φυσιολόγος Γάλλος Μ. Ῥοῦ ἐδίδασκε τοὺς μαθητάς του, ὅτε ὁ Κάρολος Μπέλ, οὕτινος αἱ ἀνακαλύψεις ἦσαν μᾶλλον γνωσταὶ εἰς τὸν ἔξω κόσμον ἢ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς παραδόσεως· ὁ καθηγητὴς ἀνεγνώρισε τὸν ἄνδρα καὶ διακόψας τὸ μάθημα, εἶπε: «Κύριοι, ἀρκετὰ διὰ σήμερον, εἰδότε τὸν Σίρ Κάρολον Μπέλ».

Ἡ πρώτη στιγμή, καθ' ἣν νέος καλλιτέχνης συναντήσῃ ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐξάίσιον καλλιτέχνημα, ἀποβαίνει τοῦτο σπουδαιότατον γεγονός παντὸς τοῦ βίου του. Ὅταν ἐδόθη εἰς τὸν Κορρέγιον νὰ παρατηρήσῃ τὴν Ἀτίαν Σισίλην τοῦ Ῥαφαήλ, ἡσθάνθη ἐν ἑαυτῷ νέαν δύναμιν καὶ ἀνέκραξεν: «Εἴμαι καὶ ἐγὼ ζωγράφος». Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὸν Κωνστάντλ, ὅστις συγχὰ ἐνεθυμεῖτο τὴν στιγμήν, καθ' ἣν τὸ πρῶτον εἶδε τὴν εἰκόνα τῆς Ἀγαρ τοῦ Κλαυδίου· διότι ἡ στιγμή ἐκείνη ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία τοῦ σταδίου του.

Τὰ παραδείγματα, τὰ ὁποῖα παρέχουσιν ἡμῖν οἱ ἀληθεῖς ἀγαθοὶ καὶ μεγάλοι ἄνδρες δὲν συναποθνήσκουσι μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐπιζῶσι πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἐπομένων γενεῶν. Δικαιωνίζονται, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ διάστημα τῶν χρόνων

καὶ βοηθοῦσιν ἡμᾶς ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ζωῆς καὶ παρηγοροῦσιν ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου.

A. M.

Η ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΤΗΣ ΚΑΜΠΑΝΑΣ

Μίαν φοράν ἦτο ἓνας νέος καὶ εἶχεν ἀποφασίσει νὰ νυμφευθῇ. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπαναπαύσῃ τὴν συνειδήσιν του ἠθέλησε νὰ συμβουλευθῇ ἓνα φρόνιμον καὶ πολυπειρον φίλον του. Ὑπῆγε λοιπὸν καὶ τὸν ἠρώ.

— Ἀγαπῶ μίαν νέαν καὶ τὴν θέλω γυναικά μου.

— Πάρε τὴν, ἀποκρίνεται ὁ φίλος του.

— Ἀλλ' οἱ γονεῖς μου δὲν τὴν νοστιμεύουν καὶ δὲν θέλω νὰ τοὺς λυπήσω.

— Μὴ τὴν πάρῃς.

— Ἄν δὲν τὴν πάρω θὰ ἦμαι δυστυχὴς ὅσον ζῶ.

— Πάρε τὴν.

— Τὸ κακὸν εἶναι ὅτι εἴμεθα καὶ οἱ δύο πτωχοὶ καὶ δὲν ἔξέρω πῶς θὰ τὴν ζήσω ἂν τὴν πάρω, διότι εἶναι καλομαθημένη.

— Μὴ τὴν πάρῃς λοιπόν.

— Ἀλλὰ μὲ ἀγαπᾷ καὶ τὴν ἀγαπῶ. Θὰ ἐργασθῶ καὶ θὰ ζήσωμεν.

— Πάρε τὴν.

— Ἄν ὅμως ἀποκτήσωμεν οἰκογένειαν, τί θὰ γείνη τότε; Πῶς νὰ τὴν πάρω χωρὶς λεπτόν;

— Μὴ τὴν πάρῃς.

— Εἶναι τόσο εὐμορφη καὶ καλὴ!

— Πάρε τὴν.

— Φοβοῦμαι μὴ με κατηγορήσῃ ὁ κόσμος ἂν τὴν πάρω.

— Μὴ τὴν πάρῃς.

— Πάρε τὴν! Μὴ τὴν πάρῃς!... Δὲς μου μίαν συμβουλὴν σωστήν. Εἰπέ μου τί θὰ ἔκλινω σὺ εἰς τὴν θέσιν μου.

— Ἀκουσε, φίλε μου. Ὅ,τι καὶ ἂν σὲ συμβουλευσω ἐγὼ δὲν ἀξίζει. Ἰδοὺ τί θὰ ἔκλινω εἰς τὴν θέσιν σου. Ὅταν σημαίνει ὁ ἐσπερινὸς θὰ ἐπὶ γαῖαν εἰς τὸν αὐλόγυρον τῆς ἐκκλησίας καὶ θὰ ἔκλινω ὅ,τι μοῦ εἶπῃ ἡ καμπάνα.

— Ἀλλ' ἡ καμπάνα δὲν ὁμιλεῖ.

— Ὅμιλεῖ εἰς ὅποιον ἠξέουρε νὰ τὴν ἀκούσῃ. Πήγαινε καὶ δοκίμασε.

Ἐπλησίαζεν ἴσα ἴσα ἡ ὥρα τοῦ ἐσπερινοῦ. Πηγαίνει ὁ νέος πρὸς τὴν ἐκκλησίαν. Ἀρχίζει νὰ σημαίνει. Ὡ τοῦ θαύματος! Ἡ καμπάνα ὁμιλεῖ τῷ ὄντι. Τίγκ, τόγκ, τίγκ, νὰ τὴν πάρῃς, τίγκ, τόγκ, τίγκ, νὰ τὴν πάρῃς, νὰ τὴν πάρῃς, τίγκ, τόγκ, τίγκ, νὰ τὴν πάρῃς, νὰ τὴν πάρῃς, νὰ τὴν πάρῃς!

Πηγαίνει ἀμέσως ὁ καλὸς σου, εὐρίσκει τὴν νύμφην, δίδει τὸν λόγον του καὶ μετ' ὀλίγου ἡμέρας γίνονται οἱ γάμοι. Ἐννοεῖται ὅτι ἦτο

προσκεκλημένος καὶ ὁ φίλος του, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐξέφραζεν ὁ γαμβρὸς τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην του διὰ τὴν καλὴν συμβουλὴν του. Τὸν ἠθέλε μάλιστα καὶ κουμπάρον, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲ κανένα τρόπον δὲν συγκατένευσε.

Μετὰ ἐν περίπτῳ ἔτος ὁ γαμβρὸς ἐπεσεκέρθη τὸν φίλον του. Ἦτο κατηρῆς καὶ ἐφαίνετο καταβεβλημένος.

— Ὁρκίζαν συμβουλὴν, λέγει, μοῦ ἔδωκες πέρυσιν. Σὲ ἤκουσα καὶ τὴν ἐπῆρα, ὅπου νὰ μὴ τὴν εἶχα ἰδεῖ ποτέ!

— Πολὺ λυποῦμαι νὰ σὲ βλέπω μετανοημένον. Ἀλλὰ συμβουλὴν θεοδώσω ἐγὼ δὲν σοῦ ἔδωκα.

— Δὲν μ' ἐσυμβούλευσες νὰ κάμω ὅ,τι μοῦ εἶπῃ ἡ καμπάνα;

— Τοῦτο, καὶ, σοῦ τὸ εἶπα.

— Λοιπόν; Ἡ καμπάνα μοῦ εἶπε νὰ τὴν πάρω. Τὴν ἐπῆρα καὶ τὴν ἐπαθα.

— Δὲν πιστεύω νὰ πταίῃ ἡ καμπάνα. Δὲν θὰ τὴν ἤκουσες καλά.

— Πῶς δὲν τὴν ἤκουσα; Μοῦ ἐφώναζε. Νὰ τὴν πάρῃς, νὰ τὴν πάρῃς!

— Πολὺ τὸ ἀμφιβόλλω. Πήγαινε νὰ τὴν ἀκούσῃς καλά καὶ ἔπειτα ἔρχου νὰ μοῦ παραπονήσῃς.

Ἀνεχώρησε στενοχωρημένος ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐπέστρεψε περίλυπος εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἡ ἐκκλησία ἦτο εἰς τὸν δρόμον του, ἡ δὲ ὥρα τοῦ ἐσπερινοῦ ἐπλησίαζε. Ἦτο βέβαιος ὅτι εἶχεν ἀκούσει ἐξαίρετα πρὸ ἐνὸς ἔτους τὴν φωνὴν τῆς καμπάνας λέγουσαν· «νὰ τὴν πάρῃς». Ἡθέλησεν ὅμως νὰ βεβαιωθῇ καὶ πάλιν, διότι τὸν εἶχε σκανδαλίσῃ ὁ δισταγμὸς τὸν ὁποῖον ἐξέφρασε περὶ τούτου ὁ φίλος του.

Ἀρχίζει νὰ σημαίνει. Τίγκ τόγκ!... Περίεργον! Τὸ λέγει καθαρὰ ἡ καμπάνα. Νὰ μὴ τὴν πάρῃς, τίγκ, τόγκ, νὰ μὴ τὴν πάρῃς, Μὴ, μὴ, νὰ μὴ τὴν πάρῃς!

Ὁ ἄθλιος ἤκουε καὶ ἐσυλλογίζετο. Μὴ δὲν ἤκουσε τῷ ὄντι καλὰ πέρυσιν; ἢ μήπως καὶ πέρυσιν καὶ ἐφέτος ἡ καμπάνα ἄλλο δὲν ἔλεγε παρεκτός ὅ,τι αὐτὸς ἐπεθύμει;

— Τί μοῦ πταίει ὁ φίλος μου, ἔλεγεν ἀναχωρῶν. Ἀνόητος ἐγὼ ν' ἀκούσω πέρυσιν τὴν συμβουλὴν τῆς καμπάνας.

A. B.

Τὸ κατωτέρω δημοτικὸν ῥωσικὸν ποίημα ψάλλεται ὑπὸ τῶν Κοπτσάρ, ῥαψωδῶν τῆς Μικρᾶς Ῥωσίας. Καίτοι ἐν αὐτῷ ἐπαναλαμβάνονται αἱ πολλάκις μετὰ τὰ Ἐργα καὶ Ἡμέραι τοῦ Πιστόδου λεχθεῖσα ἰδέαι περὶ ἐλλείψεως δικαιοσύνης καὶ κατισχύσεως τῆς ἀδικίας ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, οὐχ ἦτον ὅμως δὲν σταρεῖται ἐνδιαφέροντος τινος ἡ τοιαύτη πικρὰ ἔκφρασις τῶν παραπόνων τοῦ ῥωσικοῦ λαοῦ κατὰ τῆς ἐπὶ αἰῶνας καταπιεζούσης αὐτὸν ἀδικίας τῶν ἀρχόντων. Ἡ παράστασις μάλιστα τῆς δικαιοσύνης ὡς μητρὸς εἶναι πρωτότυπος καὶ ὡραία, ἡ δ' ἐν τέλει ἐκδηλουμένη παρηγορία, ἀπεικονίζει καλῶς τὴν πλήρη ἀπελπισίαν ἣτις

κατέχει τὸν ῥωσικὸν λαὸν περὶ ἀνορθώσεως τοῦ δικαίου. — Ὁ ῥαψωδὸς πρῶτον ψάλλῃ τὸ ἔμμη τοῦτο ζήτησι πάντοτε συγγνώμην παρὰ τῶν παρισταμένων κυρίων διὰ τὰς ἐν αὐτῷ τολμηρὰς ἐκφράσεις.

Σ. τ. Δ.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Ἡ δικαιοσύνη.

Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ οὐδαμοῦ ὑπάρχει δικαιοσύνη· δικαιοσύνη οὐδαμοῦ εὐρίσκεται. Σήμερον ἡ δικαιοσύνη ζῇ ὑπὸ τοὺς νόμους τῆς ἀδικίας.

Σήμερον τὴν δικαιοσύνην κρατοῦσιν ἐν φυλακῇ οἱ πᾶν (οἱ ἄρχοντες). Ἡ ἀδικία παρκαθίσταται λίαν ἀνέτως μετὰ τῶν ἀρχόντων ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς τιμῆς.

Σήμερον ἡ δικαιοσύνη μένει ὀρθία παρὰ τὸ κατώφλιον τῆς θύρας· ἡ ἀδικία κάθεται ἐπὶ θρόνου μετὰ τῶν ἀρχόντων ἐν τῇ κορυφῇ τῆς τραπέζης.

Ἡ δικαιοσύνη καταπατεῖται περιφρονητικῶς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, οἵτινες κινῶσιν ὑδρόμελι εἰς τὴν ἀδικίαν ἐπὶ πολυτελῶν κυπέλων.

Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ οὐδαμοῦ ὑπάρχει δικαιοσύνη· δικαιοσύνη οὐδαμοῦ εὐρίσκεται. Καὶ ὅμως ἡ δικαιοσύνη ἐν τῷ κόσμῳ ὁμοιάζει τὸν πατέρα μας καὶ τὴν μητέρα μας....

Ὅταν τὰ τέκνα ἀπορφανισθῶσι καὶ μείνωσιν ἄνευ προστασίας καὶ στηρίγματος, κλαίουσι· κλαίουσι, καὶ ἀγνοοῦσι τί θὰ γίνωσι. Δὲν δύναται νὰ λησμονήσῃ τὴν θανοῦσαν μητέρα των.

Ὡ μητέρα! μητέρα ἀστοπτέρυγος, ποῦ νὰ σὲ εὕρωμεν; Οὔτε νὰ σε ἀγοράσωμεν δυνάμεθα, οὔτε νὰ σε πορισθῶμεν ἄλλως.

Ὡ! ἐὰν εἴχομεν ἀγγέλων πτέρυγας, πῶς θὰ ἱπτάμεθα πρὸ σοῦ!

Διότι τὸ τέλος τοῦ κόσμου ἐγγίζει· καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἴδιον ἀδελφόν του πρέπει ἕκαστος νὰ φυλάσσεται.

Πρὸς τί νὰ προστρέχωμεν εἰς τὰ δικαστήρια;... Δὲν εἶναι ἐλπίς νὰ εὕρωμεν ἐκεῖ τὴν δικαιοσύνην. Χρειάζεται χρυσὸς καὶ ἄργυρος πρὸς δεκασμὸν τῶν ἀρχόντων.

Εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν θέλοντα καὶ νῦν ἔτι νὰ ἐφαρμόζῃ τὴν δικαιοσύνην, εἶθε ὁ Θεὸς νὰ πέμπῃ ἄνωθεν εὐδαίμονας ἡμέρας!

Μόνον ἐν τῷ Θεῷ εὐρηται ἡ ἀληθὴς δικαιοσύνη. Αὐτὸς θὰ κολάσῃ τὴν ἀδικίαν, αὐτὸς θὰ κατὰ συντριψῇ τοὺς ὑπερηφάνους!

N.

ΤΙ ΕΣΤΙ ΠΟΙΗΣΙΣ

Τί ἐστι ποίησις; ἦτον ἡ πρώτη τῆς παιδικῆς ηλικίας μου ἐρώτησις, ἡ πρώτη μου σκέψις.

Καὶ μία φωνή, φωνὴ μυστηριώδους μοῦ ἐκνοούριζε τὸν γλυκὺν ὕπνον, μοῦ ἔλυε τὸ ἔρατεινόν ζήτημα.

Φῶς καὶ ἀλήθεια, καρδιά καὶ νοῦς, γενναίος

τῆς καὶ ὑπερηφάνεια, ἀγάπη καὶ ἔρως, πατρὶς καὶ καθῆκον, ἰδοὺ ἡ ποίησις.

Καὶ ὁ μάρτυς πολεμιστῆς ὅταν κραδαίνει τὴν λόγχην, καὶ ὁ πᾶς ὅταν ἐκδιώκῃ τὴν χρυσολίδα, ἡ ἀγρία τῆς τρικυμίας κραυγὴ, τὸ γλυκὺ τῆς ἀηδόνος κελαδῆμα, ἡ μοσχόβολος ἀνθοδέσμη τῆς νεοσύμφου, τὸ σπαραξικάρδιον νεκροφίλημα, ἰδοὺ ἡ ποίησις.

Ἐντολὴν ἔχει τὴν ἀρετὴν, ὕμνεϊ τοῦ Ὑψίστου τὴν πρόνοιαν, θαυμάζει τὴν ἁρμονίαν τῶν κόσμων, προὔνει τοὺς πόνους, ταπεινώνει τοὺς ὑβριστάς, κεραυνοβολεῖ τοὺς τυράννους, ἀγιάζει τὴν κατάραν τοῦ ἀδικουμένου.

Γ. Χ. ΖΑΛΟΚΑΣΤΑΣ.

Ἡ ἐργασία καὶ ἡ ἐλεημοσύνη παρὰ τοῖς
ΙΟΥΔΑΙΟΙΣ

Παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ τοὶ ὑποχρεωμένοι ὑπὸ τῆς θρησκείας πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην, κανονισμένην παρ' αὐτοῖς εἰς εἶδος δεκατισμοῦ ἢ φορολογίας, δὲν ἐμψυχούται ὅμως ἡ ἐπαίτις, καὶ ὁ πενόμενος Ἑβραῖος δὲν ἔχει ἀνάγκην τῶν ψευδῶν ἐκείνων μέσων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ πτωχοὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν προκαλοῦσι τὴν συμπάθειαν τῶν ὁμοίων των. Πᾶς ὅστις ἔχει πενήτη κοντα γρόσια, ὀφείλει νὰ τὰ καταστήσῃ παντὶ τρόπῳ ἐνεργά· καὶ δὲν τὰ ἔχῃ, δανείζεται αὐτὰ ἐπὶ ἐγγυήσει καὶ τόκῳ μετριοτάτῳ ἀπὸ τοῦ Κορδανᾶ· καὶ, ἐὰν ἦν ὑγιής, ἐργάζεται ὅπως δύναται, ἀχθοφορεῖ, συλλέγει ῥάκια, ἀλιεύει· εἰς τὸν Ἑβραῖον «ἐργὸν οὐδὲν ὄνειδος». Κάλλιον νὰ μὴ ἐρορτάσῃ τὸ σάββατον παρὰ νὰ ψωμοζήτῃ. Ἐπειτα δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν θύραν τοῦ πλουσίου· διότι καθῆκον ἐκείνου εἶναι νὰ ἔλθῃ πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀδελφοῦ του. Τὴν δὲ διδομένην αὐτῷ ἐλεημοσύνην δὲν δέχεται ὡς σκύβαλον, ριπτόμενον ἐξ ἀνάγκης εἰς τοὺς κύνες, ἀλλ' ὡς ὀφειλὴν, ὡς δάνειον, ὡς βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου καὶ οἱ διδόντες θεωροῦσιν ἐκυτοῦς διανομεῖς καὶ οἰκονόμους· διότι παρὰ τοῖς ἀληθεῖς Ἰσραηλῖταις, οὐχὶ τὸ δεκάτον μόνον τῆς περιουσίας ἐκάστου, καθὼς ἐκαυχᾶτο ὁ Φαρισαῖος, ἀλλὰ τὸ πέμπτον ἀνήκει δικαιοματικῶς εἰς τοὺς πτωχοὺς, οὐ μόνον Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἐθνικούς. Ἡ Μισσά, ἡ ὁποία εἰς πολλὰ εἶνε συγκαταβατικωτέρα, καθὼς καὶ τὸ Ταλμουδ, προσδιόριζον τὸ πέμπτον, οὐχὶ τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ τοῦ κέρδους μόνον, πρὸς τὸν σκοπὸν ταῦτον. Καὶ ὁ τρόπος δὲ τοῦ ἐλεεῖν ἐνεργεῖται παρ' αὐτοῖς μετὰ κρίσεως· οἱ συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι προηγούνται τῶν συμπολιτῶν, καὶ οὗτοι τῶν ξένων, αἱ γυναῖκες τῶν ἀνδρῶν, καὶ οἱ αἰχμάλωτοι πάντων τῶν ἄλλων· ἡ δὲ ἀνάγκη αὐτῶν, καὶ ἰδίως τῶν γυναικῶν, εἶναι ἡ κυριωτέρα παρ' αὐτῶν ἐλεημοσύνη· πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ

τοῦτον ἡμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ πᾶσα ποσότης, συνηγμένη πρὸς ὁποιοδήποτε ἄλλο θεάρεστον ἔργον, ἀκόμη καὶ οἰκοδομὴν συνκωγῆς· τὰ δὲ ξύλα καὶ οἱ λίθοι, οἱ ἀγορασμένοι πρὸς οἰκοδομὴν τοιαύτης, τῶν ὁποίων ἡ πώλησις ἀπηγόρευται πρὸς ἐκπλήρωσιν ὁποιασδήποτε ἄλλης ἐντολῆς, ἡμποροῦν νὰ ἐκποιηθῶσι πρὸς ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων.¹

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Ὅταν ἔντρομος ὁ ναύτης κύμα βλέπῃ ὠργισμένον
Ἀπειλοῦν τὸ ἀσθενὲς τοῦ σκάφους νὰ καταποντίσῃ,
Βλέμμα πρὸς τὴν παρὰλίαν στρέφει τότε δακρυμένον,
Κ' ἐνθυμεῖται πόσῃν εἶχεν ἄνεσιν ἐκεῖ ἀψήσει.

Εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς του, εὔχεται νὰ ἔξῃ βίον
Ἡμερῶν ἀδόξων, ὅμως ἀκινδύνων καὶ ἀλύπων·
Νὰ ἐκάθητο τῶν φίλων καὶ τῶν συγγενῶν πλησίον,
Τὴν πατρίαν του καλύβην πώποτε μὴ καταλείπων.

Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐπίσης, ὅταν μόλις ἀναπνέῃ
ὑπὸ τῶν ἑτῶν τὸ βάρος, τὸ γλυκύ του ἔαρ κλαίει,
Καί: ἀπόδοτέ μοι, κράζει, ὦ θεοί, ὦρα, σθεσθεῖσας,
Τὰς ἀφῆκα νὰ παρέλθουν, τὸ βραχὺ τῶν λησμονητάς.

Ἀπαντᾷ ὁ χάρων τότε, κ' οἱ θεοὶ ὦν ἐδεήθη
Τὸν ὠθοῦσιν ἀναλήγτως εἰς τὸ παγερὸν τοῦ μνήμα,
Οὐδὲ κἂν νὰ σταματήσῃ τὸν ἀρίνουσι τὸ βήμα,
Καὶ γὰρ δρέψῃ ὅσα ἄνθη ἄλλοτε δὲν ἠδυνήθη!

(Λαμαρτίνος;).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Γραμματικὴ πρὸς χρῆσιν θετικολόπου.

Ἐν μιᾷ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων ὑπάρχει περίεργος γραμματικὴ φιλοπονηθεῖσα χάριν τοῦ ἀποστρεφόμενου τὰς γραμματικὰς υἱοῦ τοῦ Ἑρρίκου Δ'. Ἀπαντες οἱ γραμματικοὶ κανόνες ἀνάγονται εἰς ἀνεπίτρεπτα στρατιωτικὰς. Ἐπὶ τῆς προμετωπίδος κἀθηται ἡ γραμματικὴ ἔξωθεν, ἐν αὐτῇ μεγαλοπρεπστάτη. Ἀριστερόθεν αὐτῆς στρατιώτης, πανοπλίαν φορῶν, διώκει διὰ τοῦ δόρατος τρεῖς παῖδας, κρατοῦντας λιχνεύματα καὶ σφαιρίδια ἵνα παίξωσιν· ἄνωθεν δὲ τούτων ἀναγινώσκεται ἡ ἐπιγραφή «εὐρεῖα ὑπάρχει ἡ εἰς τὴν ἀμάθειαν ἄγουσα ὁδός». Δεξιόθεν ὁρέγει ἡ θεὰ χεῖρα βοηθὸν εἰς παῖδας ἐπιμελεῖς, ζητοῦντας ν' ἀναβῶσι μετὰ κόπων πέτρας ἀνάνταις, λέγουσα «ἐπὶ τὰ ἄνω τείνει πάντοτε ἡ ἀρετή». Ἐντὸς τῆς αὐτῆς κἀθονται πολλοὶ κυρίαί, παριστάνουσαι τὰς ἐπιστήμας καὶ πρὸ μικροῦ ἀποφοιτήσασαι ἀπὸ τοῦ σχολείου τῆς γραμματικῆς. Τὰ μέρη τοῦ λόγου παριστάνονται διὰ δέκα φοβερῶν συνταγμάτων. Ὁ σύνδεσμος «ἐν» καλεῖται συνταγματάρχης· τὰ ἐπιρρήματα «ἐν-τεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν» εἶνε λοχαγοί· τὰ ἀνώνυμα ῥήματα καλοῦνται «ἐθελονταί»· ὁ ἀρχηγὸς δὲ τούτων ὀνομάζεται «θέλω»· βασιλεὺς τῶν

ῥημάτων εἶνε τὸ «ἀγαπᾷ»· τὰ ἐλλιπῆ ῥήματα παριστάνουσι στρατιῶται ἀνέπηροι, ἀπολέσαντες τὰ ἄκρα αὐτῶν ἐν ταῖς μάχαις.

Πτωχοὶ ἑκατομμυριοῦχοι Ἀγγλοί.

Ἡ κινήτῃ καὶ ἀκίνητος περιουσία τοῦ λόρδου Δέρβυ ἀποφέρει ἐτήσιον εἰσόδημα 10,250,000 φράγκων. Ἡ τοῦ δουκὸς τῆς Οὐετμινστερ 16,000,000, ἡ τοῦ λόρδου Δούδλεϊ 22,500,000, ἡ τοῦ μαρκησίου Βούτε 12,500,000, ἡ τοῦ δουκὸς Νορθουμβερλάνδ 4,025,000. Τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ κτήματα τοῦ δουκὸς τῆς Σουδερλάνδης ἀποφέρουσιν 1,725,000 φρ., ἀλλὰ πολλὰ σπουδαιότερα εἶνε τὰ ἐν Σκωτίᾳ κτήματα του, ἐνθα σὺν τοῖς ἄλλοις εἶνε ἰδιοκτῆτης μιᾶς ὅλης κομητείας.

Ἀριθμὸς δικηγόρων.

Ὡς σημειοῖ ἡμερικανικὴ τις ἐφημερίς, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς βορείου Ἀμερικῆς δικηγόρων ὑπερβαίνει τὰς τριάκοντα τρεῖς χιλιάδας. Ἐν τῷ ἀνωτέρῳ δὲ κατὰ τὸν πληθυσμὸν γερμανικῷ κράτει μόλις ἀνέρχεται εἰς 5,500 μέχρις 6,000. Ἀλλ' ἡ δυσαναλογία δὲν εἶνε τόσῳ μεγάλη, ὅσον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται, διότι δέον ν' ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἐν Ἀμερικῇ ὑπάρχει πληρεστάτη διοικητικὴ ἀποκέντρωσις, καθιστώσα ἀναγκαῖον τὸν ὑπέρογκον ἀριθμὸν τῶν δικηγόρων, ἐν ᾧ ἐν Γερμανίᾳ κατὰ μέγα μέρος ἀναπληροῦσι τοὺς δικηγόρους οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι τῆς πολυπλοκωτάτης γραφειοκρατικῆς διοικήσεως τοῦ κράτους τούτου. Ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι 1,577 δικηγόροι, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐν Ἑπτανήσῳ ὑποδικηγόρων. Ἐκ τούτων, 446 εἶνε ἐν Ἀθήναις (ἤτοι 1 δικηγόρος περίπου ἐπὶ 100 κατοίκων!!!), 60 ἐν Σύρῳ, 44 ἐν Λαμίᾳ, 18 ἐν Παρνασσίδι, 34 ἐν Χαλκίδι, 102 ἐν Ναυπλίῳ, 73 ἐν Τριπόλει, 72 ἐν Σπάρτῃ, 20 ἐν Κυπαρισσίᾳ, 47 ἐν Καλάμεις, 120 ἐν Πάτραις, 48 ἐν Μεσολογίῳ, 31 ἐν Ἡλείᾳ, 114 ἐν Ζακύνθῳ, 24 ἐν Λευκάδι, 178 ἐν Κερκύρᾳ, 146 ἐν Κεφαλληνίᾳ.

Δέσποτα, πέρδικα ἔς τὰ δάτη.—Κυνηγὸς καὶ πέταξε.

Λέγεται, ὅτι ἡ ἀνωτέρω παροιμία ἐπήγαγεν ἐκ τοῦ ἐπόμενου ἀνεκδότου.

Ἐν τινὶ συμπόσιῳ, παρατεθέντων ἰχθύων, ἐν ὁστούν περιπλεχθὲν ἔκεινεν ἐπὶ τῆς γενειάδος ἐπισκόπου τινός, ὄντος ἐκ τῶν συνδαιτυμόνων. Ὁ δὲ διάκονος αὐτοῦ ἰδὼν τὸ πρᾶγμα καὶ θέλων ἀφηνῶς νὰ εἰδοποιήσῃ αὐτὸν περὶ τούτου, ἀνεφώνησε· Δέσποτα, πέρδικα ἔς τὰ δάση. Ἐκεῖνος δ' ἐννοήσας τὴν ἀλληγορίαν, ἀπεκρίθη ἐκδιώκων τὸ ἰχθυοκόκκαλον διὰ θωπεύματος τῶν γενεῶν· Κυνηγὸς καὶ πέταξε.

Εἰς ἈΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

1. Σ. Α. Βυζάντιος.